

ב"ה

**אין ליכט
פון תורה**

מקראות גדולות - תרי עשר

יונה

עם ח"י פירושים

בלשון הקודש

עם פירוש עברי טייטש

868

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשס"א לפ"ק

א וְיָהִי דְבַר יְהוָה בְּאֶמְתִּי
 ב קוֹם לְךָ אֶל-נִינְוָה
 ג קוֹם אֶמְתִּי לְקִיּוֹר
 ד קוֹם אֶמְתִּי לְקִיּוֹר
 ה קוֹם אֶמְתִּי לְקִיּוֹר
 ו קוֹם אֶמְתִּי לְקִיּוֹר
 ז קוֹם אֶמְתִּי לְקִיּוֹר
 ח קוֹם אֶמְתִּי לְקִיּוֹר
 ט קוֹם אֶמְתִּי לְקִיּוֹר
 י קוֹם אֶמְתִּי לְקִיּוֹר

א וְיָהִי דְבַר יְהוָה אֶל-יוֹנָה בֶן-אֶמְתִּי
 ב קוֹם לְךָ אֶל-נִינְוָה
 ג קוֹם אֶמְתִּי לְקִיּוֹר
 ד קוֹם אֶמְתִּי לְקִיּוֹר
 ה קוֹם אֶמְתִּי לְקִיּוֹר
 ו קוֹם אֶמְתִּי לְקִיּוֹר
 ז קוֹם אֶמְתִּי לְקִיּוֹר
 ח קוֹם אֶמְתִּי לְקִיּוֹר
 ט קוֹם אֶמְתִּי לְקִיּוֹר
 י קוֹם אֶמְתִּי לְקִיּוֹר

מהר"י קרא

א (א) קום לך אל נינוה. יונה היה מתנבא בימי ירבעם בן יואש שבואה וו על אשור. וכן בספר מלכים חזא אומר בשנת עשרה לאמציזו בן יואש סדך יהודה סדך רד"ק

רש"י
 א (ב) וקרא עליה. את קריאתי :
 אבן עזרא

א (ה) וזה הנביא ההנבא על ירבעם בן יואש וכן כתיב הוא אשר דבר ה' ביד עבדו יונה בן אחמי אשר מנת החסר. ים תמחוה וחיך צילע על חכם שידע חסיו ומעשיו שיחשוב לכרוח מפניו והוא בידו והכל מלא כבודו וחיך יתנבא מורה פי השם והוא תחוב כי הוא הנביא והגאון אמר כי הלך אל נינוה וקרא עליה ולא הזכיר זה הכתיב כמו קראו לו ויחל לחס ויזמר כי לין און כמו זה כי לין טעם להזכיר אס אכל אס לא אכל אס לא קראו לו רק פעם בן ודבר עמו ועוד אס ויונה מלא דבר השם למה היה בורת והוא אמר על כן קדמתי לכרות תרשישה ועמה הנה ראונו שלא היה משה רומה ללכת בשליחות השם להוויא עמו ואף כי יונה שידך להשיב אל נינוה וסככה לחמו הממיו שחכע כבוד הכן ועמה ראונו לך סוד ים עושה מרוזים בתולדתו כלי למוד ויש שהוא תריך לימוד וכאשר יקבל ככה ויכל שלא לקבל ונקל הוא האחרון מן הראשון וכל הנביאים לכד ממשה אחר עבוב כבוד השם על פניו כבואתם כולם במראות הם גם בתלות על כן אמרתי על חברהם אבינו כבבואה על נסיון החלשים ולקח המחללת ואינו נוסק לשמוע מהרה וכאשר חופשתי בכל המקרא לא מצאתי מלה ברימה רק דביקה על מלת פני כמו ומספרך אברה ויברח ופתח מפני לחיו והנה לא מצאתי כבבואת יונה שברח מפני השם רק מלפני השם וכתוב חי ה' אשר עמדתי לפניו והנה כל זמן שהוא מקבל הוא מלפני לפני השם וככה ויאל קין מלפני ה' על כן אחריו ומספרך אני אסתה כי פני אסתמה לפני ה' ועוד כתוב לבוא

טו וירי דבר ה' אל יונה בן אמתי לאמר. זה הנביא לא ראינו כבואה תרובה לו אלא זו שניבא על נינוה אבל כבואה לו כבואה אבל לא כבואה שנתוב כספר מלכים הוא השיב את נבול ישראל מלבא חמת עד ים הערבה כדבר ה' אליה ישראל אשר דבר ביד עבדו יונה בן אחמי הנביא אשר מנת החסר ויש דבר זה סתמלקת כדברי רבהינו ויל אמרו יונה תבע כבוד הכן ולא תבע כבוד האב רוצה לומר חושש לכבוד ישראל לפיכך ברח לרצוה לארץ שניבא סקום כבואה כדי שלא ילחחוה האל יתברך לנינוה שידע קרובי שבושה ויהיה בזה עונש לישראל ולא חושש לכבוד האל יתברך והו סה שנאמר ויהי דבר ה' אל יונה שנית. שנית דבר עמו ולא שליש' והקשולא ותא כתיב אשר דבר ביד עבדו יונה בן אמתי הנביא ותרו על עסקי נינוה אל דבר עמו אלא פעם שנית ולא שלישית. וכבר אמרו לא דבר עמו אלא כדבר נינוה ולא כדבר אחר אלא פעם שנית ולא שלישית. ומה שאמר אשר דבר ביד עבדו יונה בן אמתי רוצה לומר כמו שנתהפך אה בנינוה פרעה למכוב כך בימי ירבעם בן יואש נתהפך להם סרעה למכוב ונביא זה היה מבינם וכולין בן הראיה כינת התפר היה שם עירו ותחלק זבולון היה כפר שכתוב גת חפר עין קצין. ויש לשאל' למה נכתבה כבואה זו בכתבי הקדש וכולה על נינוה שהיה מאומת העולם ואין בו זכר לישראל ואין בכל הנביאים וולתה כבואה ונכל לפרש כי נכתבה להיות כוסר לישראל שהרי עם נכרי שאינם בריהאל היה קרוב להשבוה ובפעם הראשונה שהוכיחם הנביא שבו בהשבוה שלמה סרעהם ישראל מוכיחם איהם הנביאים השכם חתבי ואינם שבים סרעהם ועוד לרודת הפלא הנורול שעשה ה' ויהי יתברך על הנביא שיהיה כמשי הדג ג' ימים ונ' לילות והו שהקיאו הדג ועוד למר שהאל יתברך וטול על בניו השובה כבואה עם שירחו ומחול להם לכן כשהם רבים : (ג) קום לך אל נינוה. וקרא עליה כי עלתה רעתם

בנקרת הזורים ובנקיקי הסלעים מפני פחד ה' וכתב לבוא עמהם תרשישה מלפני ה' והמשכילים יבינו : (ב) קום . נינוה . בית מלכות אשור והוא היום מריבה וחמתי ישראל בלרץ ויון אומר' כי היא הנקראת אורסי' והנכי לא ידעתי

א (ב) וקרא עליה. כ"ל שייחסה וזהו כדן הנביא ועדיין לא פירש לו מה יקרא : כי עלתה רעתם. כדעום

מצודת דוד

שם עובדי עלתה למרום לעמוד לפני לקטר עליהם ולקט שכיטם היא רשע גלות אשור שם אפו של סמקום ד"ס רלס למחיה

פתיחה לספר יונה

דער נביא יונה איז געווען דער תלמיד פון ארישע הנביא אין ער האט נביאות געזאגט צו דיא ישראל אין דיא טעג פון ירבעם בן יואש מלך ישראל אין ווייל דיא ישראל האבן אים גיט גיפאלטן אריין השבוה מוהן. דרום אז ווען הקב"ה האט אים געזאגט ער זאל זאגן נביאות אויף דער שטאט נינוה האט ער מורא גיהאט שאסער וועלן זייא יא השבוה מוהן וועט נאך זיין תלילה אין קמריג אויף דיא ישראל. האט ער גיט געזאגט אין אונ שליחות אונ איז אנגלאפען אויף דעם ים ביון חוץ לארץ פדי דיא נבואה זאל אויף אים גיט זיין. ווארין עס איז גיט שוהה קיין נבואה אויף אנביא נאר ארץ ישראל.

דער נביא יונה איז געווען דער תלמיד פון ארישע הנביא אין ער האט נביאות געזאגט צו דיא ישראל אין דיא טעג פון ירבעם בן יואש מלך ישראל אין ווייל דיא ישראל האבן אים גיט גיפאלטן אריין השבוה מוהן. דרום אז ווען הקב"ה האט אים געזאגט ער זאל זאגן נביאות אויף דער שטאט נינוה האט ער מורא גיהאט שאסער וועלן זייא יא השבוה מוהן וועט נאך זיין תלילה אין קמריג אויף דיא ישראל. האט ער גיט געזאגט אין אונ שליחות אונ איז אנגלאפען אויף דעם ים ביון חוץ לארץ פדי דיא נבואה זאל אויף אים גיט זיין. ווארין עס איז גיט שוהה קיין נבואה אויף אנביא נאר ארץ ישראל.

משלי חכמים

א וקרא עליה כי עלתה רעתה לפני. דער ענין איז יקבל ויהי האט יך ענקיכם מיט צוויי ענקישין ימים שפען אונ לוח. שפען האט בייא ראובן עפעס גינבית. אונ לוי האט ענדורלם צו ראובן. אונ ראובן האט מיט פנים גישלען לוי. אונ שפען האט ער גיט גישלען נאר ער האט געזאגט צו אים דוא זאקטם וויסן אז יך ווייס אז דוא האט בייא מיר דיא זאך גענעבט אונ אך וועל דאס בעווייזן פאר אלס מנסשין אונ דוא ורעםט סויון דיא גנבה צוריק געבן אונ דו וועסט נאך

פירוש ע"מ
 א (א) ויהי דבר ה' אל יונה בן אמתי לאמר אונ עם איז געווען נאכטם רייד צו יונה בן אמתי צו זאגן : (ב) קום לך אל נינוה שמיא אויף אונ זייא צו דר גרויסער שטאט נינוה אונ וויף אויף זאך מין נביאות פי עלתה רעתה לפני דען זייער פרוי איז אויף פאר שטקס ויערין פאר ענקישין. האט צייער געזאגט צו ראובן

רעתם לפני: ויקם יונה לברה תרשישה מלפני יהוה וירד יפו וימצא אניה באה תרשיש ויהן שכרה וירד

כה

ת"א מרש"ה, וסדר לר הכופס 2 עמ"ס. דר"ס לח.

רש"י

(ג) לברוח תרשישה. יום ששמו תרשים הוא כחולת
לארץ אמר לברוח לי אל הים שאלה סורה בחולת לארץ
אמר לו הקב"ה מייד יש לי שלומים כיוצא בך לשלוח אתה ריך
זלתיך משם. משל לעבד עבד שכרה מן רבו וכנס לבית
הקברות אמר לו ר' יו"ט כי עבדים כיוצא בך לשלוח אתה ריך
ולחכיבך משם ומה ראה יונה שלא רצה לילך אל ינוה אמר
הגויס קרובי תשובה הם אם אומר להם וישלח תשובה
גמלאתי מחייב את ישראל שאין שומעין לדברי הנביאים:
ויהן שכרה. הקדים לתת שכרה ואין דרך וירדו הים לתת
אגשי ינוה בשביל בואה אחת שנובא להם יונה מיר יכעוס

אבן עזרא

ועתה לא יזוהו שיאמר עוד ארבעים יום רק כי עלתה רעתם
לפני והמפרש כי פחד שיקרא נביא שער דנהם השם
מדרעה לא דבר כיונה כי זאת העטם לא אמר לו רק כפעם
השנית כי שם כתוב את הקריאה אשר אלי דובר הליך והוא
עוד מ' יום ועוד איך ימרה הנביא פי השם בעבור פחדו
שיקראוהו אנשי ינוה כיוא השקר ומי ויקחו זה כי לא ידור
עממה ועוד כי אנשי ינוה לא היו עפסיים כי למה שלח ה'
נבואה בעלטה רק ששזנו אל השם ואם לא ישובו תתקיים
הגזירה עליהם ולולי שיעשו זה האמת שאם ישובו אל השם
ינחם על הרעה והנה איך יקראוהו נביא השקר והנכון מה
שאמרו חמומינו וז"ל כי הרה לא שיתלעו בעבור שיראל והנה
מלאנו כתוב היתה עיר גדולה לחלטים שהיו יוראים השם
מקדם והמפרש כי היתה עיר גדולה ויקרה בעיני השם
להשתייה אין זה דרך הלשון כי כתוב תגדל נפשי בעיני
השם ולא לשם והנה כתוב לחלטים וכתוב כל הגויס כאין
נגדו ולא ימוש אלם הם רבים ופרשו לחלטים היו יוראים
השם הימים הקדומים רק עתה כיונה יונה התלו לעשות רע
ולולי זה שהיו בתמילה אנשי השם לא היה שולח נביאו לחלטים
והנה ראינו ששם תשובה גמורה אין כמוה ולא תמלא כתוב
שכרו מונחות בעלים או נדעו פסילים והנה מזה נלמדו
שלא היו עבדים: (ג) ויקם. וירד יפו. אמר הגאון

ויעש חרע בעיני ה' ונר' הוא תשוב את נבול ישראל מלבא חמת
עד ים הערבה כדבר ה' אלהי ישראל אשר דבר ביר עבדו
יונה בן אמתי הנביא אשר מנת החסר. ינוה היא אשר.
וכן הוא אמר מן הארץ היתה יצא אשר רבן את ינוה: כי
עלתה רעתם לפני. שהרעו לישראל והגלו לעשרת השבטים:
(ג) ויקם יונה לברוח תרשישה מלפני ה'. למדת בענין לפני
כה לא היה רוצה להתנבאה על ינוה שבעור ארבעים יום
ינוה תתפר. וכן הוא אמר הלא זה דברי עד היתה על אדמת
על כן קדמתו לברוח תרשישה: וידעת כי אחת לא חנן
וירחו ארץ אשים רוב חסר ונחם על הרעה. והם ואומות ידעת
כי קרובי תשובה הם. ואחת לא רחום וחנון ורחמים ליהים
ותקבל תשובה כשכל בך לא רצה לילך לשם שישלחונו
הקדוש ברוך הוא על ישראל שכתבה נביאים: באה להם לישראל

דר"ס

לפני. ולא כתב סה יקרא עליה אלא כמה שקרא עליה בסוף
וגינה נדפכה לברנו כי זאת הקריאה אמר לו שיקרא עליה כי
עלתה רעתם לפני למד כי האל יתברך משנית אף באומות העולם
כשתגדל רעתם בחסם כן בדרך הגבול ובאנשי סדום כי מלאה
הארץ חמם. והחמם פספסד הישוב והאל יתברך רוצה ביישוב
העולם אבל בשאר עבירות אינם חשבים לפניו שישלח עליהם
אלא בישראל לפי כמות שאמר רק אתכם ידעתו מכל השפחות
האזרחים כמו שפ' כנבואת עמיס: (ו) ויקם יונה לברוח תרשישה
מלפני ה'. ואיך יהיה יכול לברוח וירד אמר אנה פספסד אברת
אלא אין מלפני כמו בפני כי הנביא היה מלא הכנה וידעת ואיך
היה חושב לברוח מפני ה' אלא מלפני ה' הית חושב כי פי'
מלפני דובר שהוא לפני ה' והוא רוח הנבואה כי השב שאם
יצא מארץ ישראל לתנח"א לארץ לא תשרה עלי רוח נבואה והת
מכאן לבת לוח השליחות כי אמר יונה הנביא קרובי תרשישה
הם ואם אלך אליהם בשליחות האל יתברך ישלחו מדרבכים
הרעים ויחייבו לישראל בזה שאני והנביאים אחרים תולכים
אליהם תמיד בשליחות האל יתברך ואינם שבים מדרבכים הייתה
למישך היה ממאן לשלוח בשליחות זה וכן פירש ר' יו"ט כי בעבור
זה היה נכבד כי אמר אלהי שליחות שורה בתורה לארץ ועבור
שהגויים נכבדו בשלום ושלא לחייב את ישראל ברח אבר לו
הקב"ה יש לי כיוצא בך: וה' תפיל רוח גדולה אל הים. אמר
רבי ברכיה ארם טבש"ל לברוח וברוח אצל שהוא יכול לעמוד.
יש לך אדם שבורח אצל ברוך ברת כשפי שגאבר הים
ראה ויונס ואתה ברת אל הים. וית' מלפני ה' כי קדם לתנח"א
בשם את: וירד יפו. מלירו שהיא גתה חפר את כורושלם
ירד אל יפו שהיא על שפת הים והוא חוף אנית והנכנס בים

כי תרשישה תרשים ורבי מבשר אומר שהוא עיר תונ"ע באפריקי: ויהן שכרה. לא כל שכרה רק מה שהוא חייב

מצודת דוד

למוטב למטן ועמדו להיות לרועם מידות על ישראל: (ג) לברוח
תרשישה. הוא חון לארץ מקום שאין הכנולה שוכה על הכחילים
זו"ש מלפני ה' וז"ל הממקום שהוא לפני ה' והוא א"י שהוא מקום
ויוכח לנבט ועל כי הצמחה יניח סים טעה לשבאל לכן לא סים
ולא יהיו לשמן לשבאל. וז"ל אמרי ששפי יונה שסכס כענ"ס קרובי
צקום שפרטים שם כפסיות: באה תרשיש. היתה מונחת לנחת

פירוש ע"מ

גינאנגן צו פר מיר: (ג) ויקם יונה לברה תרשישה מלפני
ה' איז יונה אויף גישטאמאנען צו אנשלאוויפען צו צוים
תרשיש פון פר גאט ובר' יפו אונג ער האט גיגדערעמ
קנין יפו אונג האט דארמיין גיפונן אין שוף ווס זי איז
אן גיב'רייט צו קוקן קיין תרשיש ויהן שכרה אונג ער
האט גיגעפיין איר שכר פר רעם וועג וירד אונג האט
גיגדערעמ אין איר צו קוקען מיט זיי פלוקט מיט רי
האט מייך גענדרעלט זינע רייד וועט ער שוין נים צוריק נעקען.

א (ג) תרשישה. נלמדים על כוונת שם מקום. יפו. שם
מבלי חכמים

ראובן רער נבך האם דאך דר עגדער גיטארן וואו רער וואס
האט דייך געזינדלט. פאר וואס רעם וואס האט ריך געזינדלט
האפטו גישלאגן. אונג רעם נבך האפטו רעם גישלאגן דוא
האפטו אים נאר גישטראפט מיט רייד. האט ראוובן געזעסערעם
פון נבך וויל אויך דאך ער זאל מיר ווא גנבה צוריק געבן. וואס
וועג אויך האבן און איך וועל אים שוין שלאגן. דריבער האבן
איך אים גישטראפט מיט רייד און האב אים געפאכט אפאר
אז איך וועל אים שעלעכטס פאקן פאפער וועט ער פאקן מיט
האבן אונג וועט מיר דא גנבה צוריק געבן. אבער רער וואס
דריבער האבן אים שוין גישלאגן. ביי הקב"ה איז אויך

בה לְמִינֵי עֲמָהּ: וְיִהְיֶה הַטִּיֵל רוֹחַ גְּדוֹלָה אֶל־הַיָּם וַיְהִי סַעַר־גְּדוֹל בַּיָּם וְהָאֱנִיָּה חֲשָׁבָה לְהִשָּׁבֵר: וַיִּירָאוּ הַמַּלְאָכִים וַיִּזְעֲקוּ אִישׁ אֶל־אֱלֹהָיו וַיִּטְּלוּ אֶת־הַכֶּלִּים אֲשֶׁר בְּאֵנִיָּה אֶל־הַיָּם לְהִקַּל מַעֲלֵיהֶם וַיִּזְנֶה יַרְדְּ אֶל־יַרְכְּתֵי הַסְּפִינָה

בה לְמִינֵי עֲמָהּ: וְיִהְיֶה הַטִּיֵל רוֹחַ גְּדוֹלָה אֶל־הַיָּם וַיְהִי סַעַר־גְּדוֹל בַּיָּם וְהָאֱנִיָּה חֲשָׁבָה לְהִשָּׁבֵר: וַיִּירָאוּ הַמַּלְאָכִים וַיִּזְעֲקוּ אִישׁ אֶל־אֱלֹהָיו וַיִּטְּלוּ אֶת־הַכֶּלִּים אֲשֶׁר בְּאֵנִיָּה אֶל־הַיָּם לְהִקַּל מַעֲלֵיהֶם וַיִּזְנֶה יַרְדְּ אֶל־יַרְכְּתֵי הַסְּפִינָה

וְיִהְיֶה הַטִּיֵל רוֹחַ גְּדוֹלָה אֶל־הַיָּם וַיְהִי סַעַר־גְּדוֹל בַּיָּם וְהָאֱנִיָּה חֲשָׁבָה לְהִשָּׁבֵר: וַיִּירָאוּ הַמַּלְאָכִים וַיִּזְעֲקוּ אִישׁ אֶל־אֱלֹהָיו וַיִּטְּלוּ אֶת־הַכֶּלִּים אֲשֶׁר בְּאֵנִיָּה אֶל־הַיָּם לְהִקַּל מַעֲלֵיהֶם וַיִּזְנֶה יַרְדְּ אֶל־יַרְכְּתֵי הַסְּפִינָה

מדריו קרא

רש"י

זכר הספינה עד שעת הליאה והוא הקדים ולא עוד אלא שנתן זכר כולה: (ד) חשבה להשבר. כדמת כללו היא נשכרת: (ה) המלחים. בני אדם המאמינים את הספינה: איש אל אלהיו. מן שבעים אומות של עכו"ם היו גם: פורדים שזויעים בעת צרה: ויונה ירד אל ירכתי הספינה. ברך הוא את הפלתו לכך הוא ירד בירכתי הספינה ושכב

ואל החזירים למוסב: ויהן שכרת. ויהן שכרו אין כתיב כאן שהיא מושבע שנתן שכירות בעצמו כשכר שאר בני אדם. אלא ויהן שכרת שנתן משמע שנתן שכירות כל הספינה הוא בעצמו בלבד: תרשישה. אפריקאי: (ד) והאניה חשבה להשבר. כלומר כל בני הספינה קראו אנוה שהיו חושבין שחשבר הספינה כספיני הסער הגדול שבים: (ה) המלחים. הספינים: וזעקו איש אל אלהיו. כולם עברו את אלהיהם באמונה שהיו ויונה שרע בעצמו שחשם אל אלהיו ירע שלא יקבל הקדוש

רד"ק

אבן עזרא

ליתן בחלקה: (ד) וה' הטיל. הטילך דרך משל והעמס שהטילו מהיבשה על כן לא יכלו להשיב אל היבשה אל לא היה זה רק במקום התחברות הים עם הנכר והוא סמוך אל היבשה כי לעולם הוא קשה על הספינות והעד שזכה היה שאמר ותשליכני מולאה בלב ימים נהר יסוככני: והאניה חשבה. כמו ארץ כי תחטא לי: (ה) ויראו המלחים. ויעלו הספינה כמו מלחין ותובליין ויפת אתר כי מלת היו מוליכים: אל ירכתי הספינה. אל אחת ירכתי הספינה: ועל עיר בן אמתות:

יקרא יורד כמו שנאמר וירדי הים באניה כי שפת הים היא קצת נמוך כנגד שאר היבשה: ואוא"ל פי כי יקרא יורד כנגד האניה שהיא עוקבה ויורד בה כמו שאמר ויבא אניה וירד בה. וכן אמר ויונה ירד אל ירכתי הספינה וכן וירדי הים באניות: והבא אניה באה תרשיש. באה פתחו כלור ר"ל שהיתה מוכנת ללכת ולבא תרשיש: ויהן שכרה. שבר הראוי לו להת לה אמר להת או נתנו מתחלה. וכדכרש נתן שכר כל הספינה בעבור שתמתי ללכת ולא המתין לסחורים ולסחורות בעבור שהיה רווחה בלכוד סוחר. וכבכו כוח שאין הנבואה שורה אלא על אדם עשיר: (ד) וה' הטיל. השגה להשבר. על דרך הרהרת חלשין. ר"ל אנשי האניה חשבו שתשיבה האניה: (ה) ויראו המלחים. ר"ל חופשי המשושים: אל ירכתי הספינה. אל אחת

מצודת ציון

מצודת דוד

אלה נחן זכר כל הספינה לפני תחלה ללכת: לבא עמהם. עם אשתי הספינה: (ד) הטיל. הפיט והטעם אל הים כוח גדולה והיא סער גדול בים: והאניה. כ"ל אשתי הספינה חשבו שהלכה חשבר מהותה הרוח המוליכה בדרוסה ויר. יב מהרפת הנלוו: ומוכר משל הספינה מונע הדרוסה והוא סיבה שכינת הספינה: (ה) ויראו המלחים. מוליכי הספינה החשבו שהטילו אל מהס לעץ להסתכל אל העכו"ם שלו: וישילו. הטילו את הכלים מן הספינה מיטע: אל ירכתי. כ"ל אל אחת מהירכתיים וכן ויקבר בצרי גלעד

סעור טעל הנמל: אניה. ספינה: (ד) הטיל. ענין הסעה כי יוכוח נסע (כמדבר ר"ב) ט"ה טעל: סער. הכעשת גלים מן הסערה: חשבה. מלשון תחשבה: (ה) המלחים. כן ויקבלו מוליכי הספינה וכן כל הכיום הם ומלחים (מזוקח כ"ו): וישילו. ענין השלכה כמו והטעו אמתם (ירמיה ט"ו): ירכתי. סער ולד כמו ירן סמוכה (ירק"ט ט'): וירדם. הוא סיכע עתיק וכן והוא נכדו ויעץ (שופטי'

אל הים להקל מנעליהם הנשא למען מולל ללכת בדרוסה מכלי משלי חכמים

אוי או איינער האם געזיגדיגס אונ הקב"ה ווייסט ער וועט קיין תשובה פאקן נאכט אים נים הקב"ה פריער אז ער וועט אים שפראכן. נאר הקב"ה פאקט אים שוין. איבער אז הקב"ה ווייסט דער פונקטש וועט פאקן תשובה. זאגט איהם פריער הקב"ה ער זאל וויסן אז ער וועט נים תשובה פאקן וועט ער גישראפט ווערן פאכער וועט ער פאקן תשובה. דריבער אז יונה האט געזיגערט פון הקב"ה ער זאל גיין זאגן צו די מענטשן פון נינוה ער וועט זיי שפראכען אז זיי וועלען נים פאקן תשובה. האט יונה געוויסט אז הקב"ה ווייסט זיי וועלען פאקן תשובה. אונ אז נינוה וועט פאקן תשובה אונ זיין סוף נים תשובה וועט הקב"ה ביין ווערן אויף דיא וידן. דריבער האט ער גיטאקט אנשליסען אונ נים זאגען מיסר צו נינוה:

אל הים להקל מנעליהם הנשא למען מולל ללכת בדרוסה מכלי משלי חכמים

אוי או איינער האם געזיגדיגס אונ הקב"ה ווייסט ער וועט קיין תשובה פאקן נאכט אים נים הקב"ה פריער אז ער וועט אים שפראכן. נאר הקב"ה פאקט אים שוין. איבער אז הקב"ה ווייסט דער פונקטש וועט פאקן תשובה. זאגט איהם פריער הקב"ה ער זאל וויסן אז ער וועט נים תשובה פאקן וועט ער גישראפט ווערן פאכער וועט ער פאקן תשובה. דריבער אז יונה האט געזיגערט פון הקב"ה ער זאל גיין זאגן צו די מענטשן פון נינוה ער וועט זיי שפראכען אז זיי וועלען נים פאקן תשובה. האט יונה געוויסט אז הקב"ה ווייסט זיי וועלען פאקן תשובה. אונ אז נינוה וועט פאקן תשובה אונ זיין סוף נים תשובה וועט הקב"ה ביין ווערן אויף דיא וידן. דריבער האט ער גיטאקט אנשליסען אונ נים זאגען מיסר צו נינוה:

אביין גינארפין אין גם אביין די בלים וואס זענען גינען פון דער שוף ויונה ירד אל ירכתי הספינה אונ צי די מושא פון דער שוף ויונה ירד אל ירכתי הספינה אונ

וַיִּשְׁכַּב וַיֵּרְדָם: וַיִּקְרַב אֵלָיו רַב הַחֹבֶל
וַיֹּאמֶר לוֹ מַה־לָּךְ נִרְדָּם קוֹם קְרֵא אֶל־
אֱלֹהֶיךָ אֹלֵי יַתְעֵשֶׂת הָאֱלֹהִים לָנוּ
וְלֹא נֹאבֵד: וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ
לָכוּ וּנְפִילָה גּוֹרְלוֹת וְנִדְעָה בְּשַׁלְמֵי
הָרַעָה הַזֹּאת לָנוּ וַיִּפְּלוּ גּוֹרְלוֹת וַיִּפְּלֵ
הַגּוֹרֵל עַל־יוֹנָה: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הַגִּידָה

וְקָרַב לְיוֹסֵהוּ רַב סַפְיָא
 נֹאמַר לִיה מַה אַתְּ דְמַדְיָ
 קוֹם צַיִי קוֹם אֶלְהֵיךָ
 קוֹם יִתְבַּרְחִים מִן קַדְמֵי
 יוֹ עֲלֵמָא וְלֹא נֹבֵדִיר
 וַיֹּאמְרוּ גְבַר לְסַבְרִיה
 אֲתוּ וְנִרְמֵי עַרְבִין וְנִדְעֵי
 קְדִירַי מַה בִּישְׁתָּא קְרֵא
 לָנוּ וְנִרְמֵי עַרְבִין וְנִפְּלֵי
 עַדְבָּא עַל־יוֹנָה: וַיֹּאמְרוּ
 לִיה חַיִּי קָעַן לָנוּ קְדִירַי
 מַה

ת"א רב החבל זוכר ויקבל : 36
 ופסו : עקידה עמ' 20

מהרי" קרא

ונרדם שלא היה הושיע מה שיהיה בספינה: (ו) רב החובל.
 כהרוממו רב הספינה: מה לך נרדם קום קרא אל אלהיך. רב
 החובל ראה שכל האחרים זועקים איש אל אלהיו וינתן שכב
 ונרדם מיד קרא ואמר לו מה לך שנרדמת ואתך קרא אל
 אלהיך: אולי יתעשת האלהים. כשהקרא בתפלה אל הקדוש
 ברוך הוא שבא ויחשוב מה תהא עלינו ולא נאבד. יתעשת.
 לשון חשבה. כשר ביום ההוא אבדו עשתותיו: (ז) בשלמי

(ח) הגידה נא לנו באשר לבי. למי הטאת אשר בשביל

רד"ק

(ו) ויקרב אליו רב החובל. הגדול שבספינים כי הספינים נקראים
 חובלים לפי שמשבין ומתורין חבלי התורן: כפי הכתוב ויחבל
 הוא שם כלל לחובלים. וכן ת"א רב ספיניה הוא שם ספינה ואת
 היותר החריבו. וגם כן יהיה שם כלל לחובלים והוא הגדול
 המנהיג הספינה על פני ימשיכו ויתורו הספינים את החבלים:
 יתעשת. יתרחץ וכן אבדו עשתותיו מחשבות רצונו וכן
 בארמית ומלא עשית לקדשותיה רל מחשב. וי"ת יתחיה:
 (ז) ויאמרו. לכו ונפילה גורלות. יש לתמוה בזה חזקין איך
 חשבו כי בעבור אנשי הזונה הזאת היה סער גדול שם וכי לא
 היה אנוני אחרות בים וכי לא האנוני שיש לחי סער בים
 מפילים אנשיה גורלות בשלמי הרעה והמצאתי במקרי ר' אליעזר
 בא עליהם סער גדול בים ובמימינם וישמאלם כל האנוני עוברות
 גדולה שחשבה להשבר אפרו בשל מי הרעה הזאת לנו נעת
 נא לנו כאשר למי הרעה. שאהה הוא מי שנעבורו בא אלנו
 מלאכתך אולי היא מלאכת רשאות והמס ובמבור זה אחת חייב:

מצודה ציין

(ד') (ו) רב החובל. שר מנהיג הספינה כי רב הוא שם וכן וכדי
 הסגל (רכיבם י"א) ומנהיג הספינה יקבלו חובלים על כי מושכים
 בחבלי הוילון להפסקת מול הכוח וכן המס חובלני (ויקחול ל"ז):
 אולי. עלינו כמו שמע: יתעשת. ע"י מהשכס כמו אבדו עשתותיו
 (תהלים קמ"ו): לנו. ספינו: ולא נאבד. הו"ו הוא במקום
 הו"ו וכן ויקחו לי תמונה (שמות כ"ה) וכל שקמו: (י) לבי.

כל גורל וגורל: (ח) הגידה נא לנו. הו"ו וכל גורלות קמו עליך
 הפושק א"כ אשכח להסיר הפושק והם כעשות למי נדבד הגידף
 ששכחו כל לנו רעת הסכנה הזאת וכעלו יאמרו אם היה נדבד

פירוש ע"מ

דר שוף אונג האמ זיה דארטין ג'ליינגט אונג אזי
 אנטשילאפין ג'ווארין: (ו) ויקרב אליו רב החבי אונג ער
 דם ג'יעקנהנט צו אים דר עלקצמער פון דר שוף אונג
 האמ ג'יאנגט צו אים ווס שלאפסטו עם אזי היינגט
 גים די צייט צו שלאפין קום קרא אל אלהיך שמיי אונג
 אונג רוף צו ביין גאם איי. יתעשת האלהים לנו מאמער
 אונג גאם ווערין ג'יראכט אונג אונג איין גונע
 מוששקת ווערין אונגער גונעפט אונג מיר ווערין ג'יט
 פ'ר לארין ווערין: (ז) ויאמרו איש אל רעהו אונג די צייט
 פון דר שוף האבין ג'יאנגט איין סאן צו זיין חב'ר לבי

קַה בִּישְׁתָּא דְקָא לָנָא
 קַה עֵבְרִידְקָה וּמָן אָתָּה
 אֲמַר אִי דָא הוּא מְדִינְקָה
 וְיָי מְדִין עֲקִיָּא אָתָּה
 וְנָאמְר לְהוּן דְּהוּדָא
 אָנָּא וּמָן מְרָם וְיָי אֲרֵהָ
 דְּשִׁמְיָא אָנָּא דְחַל דְּהַעֲבֵר
 יָת יִמָּא וְיָת יִבְשְׁתָּא
 יִדְחִילוּ נְבָרָא דְחִילָא
 רְבָא וְנָאמְרו לֵיהּ מַה דָּא

ת"א חלל לצי וזה עברי
 ומלוי חלל פקדו עבר על

נָא לָנוּ בְּאִשֶׁר לְמִי־הִרְעָה הוּאֵת לָנוּ
 מִה־מְלֹאכְתְּךָ וּמֵאֵין תְּבוּא מַה אֲרִצְךָ
 וְאִי־מָזָה עִם אֲתָה: ַ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
 עֲבְרִי אֲנִי וְאֵת־יְהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם
 אֲנִי יָרָא אֲשֶׁר־עָשָׂה אֶת־הַיָּם וְאֶת־
 הַיַּבְשָׁה: ַ וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים יָרָאֵה
 גְּדוּלָּה וַיֹּאמְרוּ אֲלֵינוּ מַה־זֹּאת עֲשִׂיתָ כִּי־

רש"י

כן הרעה הזאת לנומה מלאכתך. שמה נפעת באומותיך:
 ומאין תבוא. שמה על חכמי אותם מקום נזרה גזרה אחי'
 לכן חמה כה: ואי מזה עם אתה. שמה עמך חמלו
 (י) מה זאת עשית. למה עשית כן לזרות מפני מושל כזה:

לכך נאמר מה ארצך. ושמה תדור אתה בארץ צדקים אכל
 בני ארצך וכלתדך הומאים. ושמה תאמר בני ארצי צדקים למה
 בארץ מולדתך אכל בני עמך הומאים הם וזה גורם לנו. ויונה
 ומה שאתה שואל מה מלאכתך ואת ה' אלהי השמים אני ירא
 (י) וייראו. ואמרו לו ארץ הכולל החבל מפניו כיס והכתיב בתורהם
 אם יתחרו סגבר עיני בקדקדק הים כמשם אצוה את

מה"י קרא

הרעה הזאת לנו בלבד וכל שאר אומות עוברות בשלהם:
 (ח) באשר למי הרעה הזאת לנו. פתחנו למי תפאת אשר
 הוא תפאת עלינו הרעה: מה מלאכתך. שמה שעת באיבינוך
 ואותו תפאת היא גורם לנו: ומאין תבוא. ושמה תאמר לא
 מפניתי באומותי ושמה כל בני עירך שבאת משם היו סחויבין
 כליה ואתה אחד מהם ועונך גרם לנו. ושמה תאמר אני ובני
 עירי ואתה צדקים שאתנו דרים בתוכה ולא תחייבו כליה.
 בני ארצך וכלתדך הומאים. ושמה תאמר בני ארצי צדקים למה
 בארץ מולדתך אכל בני עמך הומאים הם וזה גורם לנו. ויונה
 ומה שאתה שואל מה מלאכתך ואת ה' אלהי השמים אני ירא
 (י) וייראו. ואמרו לו ארץ הכולל החבל מפניו כיס והכתיב בתורהם
 אם יתחרו סגבר עיני בקדקדק הים כמשם אצוה את

רד"ק

ימאין תבוא. אולי ברתת מפני רעה שגשית שבושת ארצך אולי
 בני ארצך כאלו בני רשעים: ואי מזה עם אתה? כי"ם השכונת
 כמה הפך כמלו אפרויאיות עם אתה או יתפרש בלי הפך זה
 העם שאתה סמנו איות רוא אם אתה עם שנינו מהשם ית' פרוע
 פתעיתם (ע) ויאמר. בשני דברים השיב להם השבות על
 שאלתם כיון שאמר להם עברי אנכי ידעו עמו וארצו וכיון שאמר
 ה' אלהי השמים אני ירא השיב להם על שאלתם מה מלאכתך
 כי אין מלאכתו מלאכת מרמה אבל הוא ירא את ה' ויונה עושה
 כל עול ומה עלה בשאר ארץ עשה את הים ואת היבשה בעבור
 שהיה להם ספר כיס אמר כי אלהי עשה הים ונתן הפל רוח
 ספר בו והוא יסקפנו: בשניצרה ויציאנו אל היבשה ואמר על
 השמים אלהי כי הוא מנהיגם ושפסם ואמר על הארץ אשר
 עשה שפירושם תקן כי לא נבראת מחללה מתוקנת לצורך
 הברואים עד הקות המים: (י) וייראו. כי תדיר להם כשאמר
 להם ואת ה' אלהי השמים אני ירא אמרו לו אם כן איה היה זה
 חסער בעבורך אמר להם אני נביא והאל ית' היה שולח אותי

מאין זה עם הוא ומאין זה הארץ שמה נגזר עליהם מהשמים
 מות לא דבר ככונה כי אם גזר השם על עם אם לא היה
 בעיר אחד מהם שהנגזר עליו רק במקום אחר עם אחרים
 למה יפחדו האחרים כלולו יתערבו על שגזר עליו לבדו
 למות ומנהג רוב הארץ לחיו' ממלאכתם ומלאכת האדם
 תורה על דברו ולמה ככנס ללכת למקום אחד ויש ארלות
 שקרוב לחכמי עובדים וככה היום ידוע: (ע) ויאמר. השיב
 להם על האחרון שהוא מבני עבר הנקראים כאלו אמר'
 עבר הרשעים שהוא חזי בני עבר ואין לו יראה רק מהשם
 שברת מלפניו והזכיר השמים והארץ והים והעטם כי אדע
 כי הוא עושה ועל הכל ישול: (י) וייראו. כנגד שאלת אני

לניגוה והיה קשה בעיני לכתו אלהים וברתי לי מפני זה ויצאתי

מצודת ציון

וכוונת אפסל לפיכך כעמון: מה מלאכתך. כ"ל אולי כי בידך
 מלאכת נמים וכוונת אגשים מברואים עד שמה מופר ופי' הנה
 להחזיר להם הסמך: ומאין תבוא. כ"ל שמה שעתה במקום
 ארצך. כ"ל שמה פשיט דבר הסיך מנהג ארצך וכללו חסלת
 לנפול ופי' יסול לפיכך את כולם: ואי מזה עם אתה. כ"ל מ' הוא הולך וכלו
 יאמרו כי יסול דבר שלא דלתיך ואין א"ל מקום כעמון: (ט) עברי אנכי. כוונת א"ל להם כ"ל נשאלו על השמים הללו
 כי לא תשתחו לנו אלה ולכן על שאלתם ששאלתם בחתימה ופי' מזה עם אתה? כ"ל שמה עניי ומוספת כאלו אמר ופי'
 אלהי השמים: ופי' יסול וכלו י"ד כזה שאלו חסל: אשר עשה את הים ואת היבשה. כ"ל כמו ששאל את היבשה את עשה את הים
 וכ"ל משה ידו וכלו יאמר להם גם כיום מלאה אותי יד כי וכאלו יכתימי ללכת לנכחות על נימה וזהו הכתיבה לנגוה ופי'
 חסך כתיבה כחכמי שמה לא יצא ללי דבר כי וסנה כליו כלה: (י) וייראו תו'. הכתוב שמה ל' ואין א"ל מקום לפיכך
 כעמון לכן פתחו חסל: מה יאמר עשית. לא תצדק שאלת חלל כעמוןיך כוונת דבר כזה למכור סי' ולכבוה מעקוב
 כעמוןה ודוגמתו מה עשית ותגובת חל לכ"י (כדלשית י"ל) שיה' עניי תימא: כי ידעו האגשים. הים מדע להם שהוא כוחת מלפני

עניי זרות: בשלמי. כעמון עי: (ח) נא. עתה: ומאין. מלאכה

מקום: (ט) עברי. כן יקראו בני ישראל וכן מילתי העכרים (טס)

שאלת מעט ואולי כד הדק ואין כלל שמה להחזיר העוסק: מה ארצך. כ"ל אולי כי בידך
 לנפול ופי' יסול לפיכך את כולם: ואי מזה עם אתה. כ"ל מ' הוא הולך וכלו
 יאמרו כי יסול דבר שלא דלתיך ואין א"ל מקום כעמון: (ט) עברי אנכי. כוונת א"ל להם כ"ל נשאלו על השמים הללו
 כי לא תשתחו לנו אלה ולכן על שאלתם ששאלתם בחתימה ופי' מזה עם אתה? כ"ל שמה עניי ומוספת כאלו אמר ופי'
 אלהי השמים: ופי' יסול וכלו י"ד כזה שאלו חסל: אשר עשה את הים ואת היבשה. כ"ל כמו ששאל את היבשה את עשה את הים
 וכ"ל משה ידו וכלו יאמר להם גם כיום מלאה אותי יד כי וכאלו יכתימי ללכת לנכחות על נימה וזהו הכתיבה לנגוה ופי'
 חסך כתיבה כחכמי שמה לא יצא ללי דבר כי וסנה כליו כלה: (י) וייראו תו'. הכתוב שמה ל' ואין א"ל מקום לפיכך
 כעמון לכן פתחו חסל: מה יאמר עשית. לא תצדק שאלת חלל כעמוןיך כוונת דבר כזה למכור סי' ולכבוה מעקוב
 כעמוןה ודוגמתו מה עשית ותגובת חל לכ"י (כדלשית י"ל) שיה' עניי תימא: כי ידעו האגשים. הים מדע להם שהוא כוחת מלפני

פירוש ע"מ

האב איה מורא ער איז דר גאמ אשר עשה את הים וום
 הם בשאפן דעם ים אונ די יבשה: (י) וייראו האגשים
 יראה גדולה האבין די מאנן מורא ניהאמ איין גרוסי
 מורא ויאמרו אליי מה זאת עשית אונ ויי האבין גיואגמ
 צו אים וום האקסמו גימאן צו אנמלוין פון פר און
 איין גרוסין מושל צו ידעו האגשים פי' מלפני ה' הוא בנת

דאויגע ביין גיקומען צו אונן מה מלאכתך וואם איז
 דיין מלאכה ויאמן תבוא אונ פון וואנען קוקסטמו מה
 ארצך וואם איז דיין לאנד ופי' סוה עם אהה אונ פון
 נועלדין פאלק ביסטמו: (ט) ויאמר אליהם עברי אנכי הם
 יונה גיואגמ צוה ויי איה בין איין יהודי ואת ה' אלהי
 השמים גיואגמ אונ פר גאמ דר גאמ פון דעם הימל

ידעו האנשים כִּי־מַלְפָּנֵי יְהוָה הוּא
 בָּרַח כִּי הִגִּיד לָהֶם: ^י וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו
 מִה־נַּעֲשֶׂה לָךְ וַיִּשְׁתַּק הֵימָּם מֵעַלְיָנוּ כִּי
 הֵימָּם הוֹלֵךְ וְסַעַר: ^{יב} וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
 שְׂאוּנִי וְהִטִּילְנִי אֶל־הַיָּם וַיִּשְׁתַּק הֵימָּם
 מֵעַלְיָכֶם כִּי יוֹדַעְאֲנִי כִּי בִשְׁלֵי הַסַּעַר
 הַגָּדוֹל הַזֶּה עֲלֵיכֶם: ^{יג} וַיַּחֲתְרוּ הָאֲנָשִׁים
 לְהֵשִׁיב אֶל־הַיַּבֵּשָׁה וְלֹא יָכְלוּ כִּי הֵימָּם
 הוֹלֵךְ וְסַעַר עֲלֵיהֶם: ^{יד} וַיִּקְרְאוּ אֶל־יְהוָה
 וַיֹּאמְרוּ אַנְהּ יְהוָה אֱלֹהֵי־נָא נֹאבְדָה
 בְּנַפְשׁ הָאִישׁ הַזֶּה וְאֶל־תֵּתֵן עֲלֵינוּ דָם

עבדקא ארי ידעו
 גובריא ארי מן קדם יי
 הוא עריק מני להון:
 יא ויאמרו ליה מה
 נעשית לך ונתת ימא
 מנא ארי ימא אויל
 ונתשול ליה הקוף:
 יב ואמר להון מלגני
 ודמוני למא וניתחמא
 מעליכון ארי ידע אנא
 ארי גדילי נחשולא
 כבא הבין עליכון:
 יג וישוין גבריא לאהבא
 לנפשקא ונא ובידו ארי
 ונא אויל ונחשוליה
 הקוף עליהון: יד ויצלאו
 קדם יי ויאמרו קביל
 בעוהנא יי לא קען
 גי בר בחובת נפש
 דנגרא הבין ונא הבין
 עלנא חובת דם זכאי
 ארי את יי קמא הרענא

מהר"י קרא

הנחש וגשם: (ג) ויחתרו האנשים: היו חותרים במשפות
 להשיב הספינה אל היבשה מפני הרוח מערר ולא יכולו:
 (יד) ואל תתן עלינו דם נקי: אל תחשוב עלינו דם נקי:

רש"י ב' פסוקים

(יג) ויחתרו האנשים: יגעו ועסקו כחותר במחתרת:
 (יד) בנפש האיש הזה: בעון שנכלל יד בנפשו:

אבן עזרא

ירא ויאמרו לו מה זאת והטעם לך עשית זה לברוח מלפני
 המס כי הוא גילה סודו להם: (יא) ויאמרו: מה נעשה.
 והטעם תן לנו ענה מה נעשה: וישתוק הים: כמו וישמחו
 וישקו: (יב) ויאמר: מהמחל ומבקש למות ולא תשוב
 ניוטה לגס ולא היה אומר להם ככה לולי שמע מפיהם כי
 יטלוכהו: (ג) ויחתרו: פירוכו וכבר התרו ומלת ויחתרו
 צעזעור שבעלי המשפות דומים לחותרים: (יד) ויקראו:
 החמינו כולם בשם הנכדך וטו לקרא חלוי: בנפשו: צעזעור

מארץ ישראל שהיא מקום הנבואה: (יא) ויאמרו: כי הים הולך
 וסוער: כי אין לנו תוחלת שישתוק הים כי הנח הולך וסוער
 יותר וישתוק הים: מקום שאין נליו וכן אמר וישכרוני וישקוני:
 (יב) ויאמר: בשלי. בעבדו כלומר בחשא אשר לי: (ג) ויחתרו:
 החזיקו במשפות להוציא הספינה אל היבשה כי תופש המשפות
 וכוליקו בים הוא כחומר בים ויה' ושימון נמת שאמר להשיב
 לפי שבה יבישת נמטה הספינה ובשתצא אל היבשה הנת היא
 שבה אליה: (יד) ויקראו: סבארא הוא: אנה: כהיא: נקיא:

כמו ועשך יעקב נחל: כאשר חצפת: שהתכר להס

מצודה ציון

א' על כי מקור מלככם מצדה הכה: (אל) וסוער: מעשים כהמים
 סגלים מן הסערה: (יב) שאוני: ענין לקומה: והמילוני: ענין
 השלכה: בשלי: בעטרי: (ג) ויחתרו: ענין הפירס וכן הם
 יהתרו כשחלו (במס ט'): וז': הסעור בצמחות צדק הים והדא'
 כהלו חופרים בים: (יד) אנה: ענין נקשה כמו אלף ה' המשיעל נל

מצודה דוד

ס' מתקום הנומס: כי הגיד להם: ר"ל ט"פ הדברים באמו הכינו
 לעשות כענין כאלו הגיד להם כפי מלא: (יא) מה נעשה לך:
 מה נעשה ענין שישתוק הים משלטי ולא יוסף להרעיש טד
 כהמת הגלים: כי גוי: ר"ל הים הים מעשים גדילי דגני פטס
 יומר זכין חין פטרי וכהטעם וכהתייבב כדבר ליה המוך חתם מה
 נעשה ענין זכן יקום: (יב) שאוני: קחו אל תי והטעם חוהי חל
 הים ונחלי שחוק הים ממליכס: כי ידעתי שטעזכיר נל הסעור
 להשיב הספינה אל היבשה שטעם שטע ועלו חם יניח חל היבשה
 עליהם מן היבשה לנול פניסם להחזיק חל הספינה חל חוף הים:
 פחיש ע"מ

ויים דם דורף מיינ וינד איז דר גרויקער שטורעם
 אויף אייך: (יג) ויחתרו האנשים להשיב אל היבשה אונ
 די מאגין פון דר שיף האבין גינראפין פֿלומר זייא
 האבין גימירט צוא אוםקערין די שיף צו דר יבשה
 אונ האבין גיט גיקענט בי הים הונד יפטר עליהם דען
 דר ים איז גינאנגין אונ הם גישמירקעמט אוף זיי:
 (יד) ויקראו אל ה' באימרו האבין די מאגען גירופין צו
 נאמ אונ האבין גיקאנט אנה ח' אל נא נאכדק נפש האיש
 הזה ביר פֿעטין דר נאם לאמער גיט פֿר לארען

קען די מאגען האבין גיוואכט דם ער אנגלויבט
 פון פֿר נאמ בי הגיד להם ווארום ער הם זיי עם אוים
 גיקאנט: (יא) ויאמרו אליו מה נעשה לך אונ זייא האבין
 גיקאנט צו אים נום זאלין מיר מאן צו דיר וואם דר
 ים זאל שווייגען אונ רעגן פון אוגן בי הים הונד יפטר
 דען דר ים גייט אונ שטורעמט: (יב) ויאמר אליהם
 שאני וגו' האם יוקה גיקאנט צוא זיי נעקמט מוך אונ
 ווארפטם כיה אריין אין ים וועט דר ים שווייגין אונ
 רעגן פון אפ אייך בי יודע אני בי בשלי הפער דען איה

נָקִיא כִּי־אַתָּה יְהוָה כִּאֲשֶׁר הַפְּצֹתָ עֲשִׂיתָ: **טו וַיִּשְׂאוּ אֶת־יוֹנָה וַיַּטְּלוּהוּ אֶל־הַיָּם וַיַּעֲמֵד הַיָּם מוֹעֵפוֹ:** **טז וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים וַיֵּרְאוּ גְדוּלָּה אֶת־יְהוָה וַיִּזְבְּחוּ־זִבְחַ לַיהוָה וַיִּדְרוּ נְדָרִים:** **יז וַיִּמְן יְהוָה הַגְּדוּלָּה לְבַלְעַת־יוֹנָה וַיְהִי יוֹנָה בְּמִעֵי הַדָּג שְׁלֹשָׁה יָמִים**

הַדָּגָה עַבְדָּהָ :
 טו וְנִסִּיבוּ יַת יוֹנָה
 וְנִסְוֵהָ לְנִיקָא וְנָח וְנָח
 מִנְחָשׁוּרְיָה : טז וְדַחֲלוּ
 נִבְרִיא דְהִיקָא נְכָא מִן
 קָדָם יְיָ וְנָפְרוּ לְדִבְחָא
 דְכַח קָדָם יְיָ וְנִדְרוּ
 נְדָרִין : יז וַיִּמְן יְיָ נִיקָא
 נְכָא לְסַבְלַע יַת יוֹנָה
 נְהוּהָ יוֹנָה בְּמִעֵי
 דְנִנְקָא הַלְקָא יוֹסֵן
 וּתְלַתָּא

ה"א וישאו את יונה ויטלוהו אל הים
 ויניחוהו על הדג שלש ימים

תיר א) מהר"י קרא רש"י

(טז) וידרו נדרים, שיתניחו :
 ב (א) וימנו ה', אומן ט"ו יום שהסרו ישראל מן המן שלא
 אכלו מ' טעם שלמים המן זה לקח הקדש ופירנס
 את הדג שלא יוכל יונה במעויו וגם יונה אכל בתוכו מזה
 המן לכן נאמר וימן אותיות י"ו מ"ן וכן וימן' קיומן כהיה
 אלוכל ד' עומרים לכן נאמר ד' עמשים וימן וכלסון י"ן נקרא
 מן קיקא ועל זה נאמר ק"ק יו"ן סוד מיערים) : דג גדול.
 לדג והקראו לתוך פיה של נקבה שכיחה מלאה עוברים והיה

כאשר חצת עשית' כפני שהוא ברח מלפניך : (טז) וישאו
 את יונה ויטלוהו אל הים, ופירקים של רבי אליעזר הוא
 אומר לכתחלה כשהטביעו רגליו היה חורר הים וסוער עליהם
 וכשהיו כעלין אותו באניה היה חורר הים וסוער עליהם
 כשראו כך הסללוו אל הים ועמד הים מועפו ואף על פי כן
 (טז) ויראו האנשים יראת גדולה, ותיירו עצמם לשם ה' :
 ב (י) והיה יונה במעי הדג, לכתחלה היה במעי הדג והיה
 שוכב בריחו והשכיבו הקדש ברוך הוא במעי הדגה :

זכר היה והיה עומד בריחו ולא נתן לב להתפלל רמו הקב"ה

אבן עזרא
 כי צעברו הים סוער : (טו) וישאו, מועפו, דרך משל
 כמו וזעפים : (טז) ויראו, ויזבחו, חטרי אלמס :
 ב (א) וימן, כמו וזמן : ויהי יונה, אין כה באלם לחיות

באלף בדרך בעלי האלף עבר נשיא : (טז) וישאו, מבורר
 הוא : (טז) ויראו, ויזבחו וזבחו איך זבחו וזבחו בספינה אלא פירושו
 כתרגומו ואפרו לדבחה דבא קדם ה' : ויראו נדרים : שראו נדרים
 וזלתי וזבחו ככו לחת צדקה לעניים : (א) וימן ה', ענין וזמן כמו
 אשר כיה האנשים והאלתי' הוסינו לפי שעה שבשעה שהוטל
 יונה בים הוסיין הדג שבלעו ולא סבע בים וזה היה אחד מן

מצודת ציון
 (הגלים ק"ח) : (טו) ויעמוד, ענין שיקרא כמו עמדו על טעם
 עוד (לויכ ל"ב) : מועפו, ענין קפץ כמו זקף ה' אהח (מכ"ה י')
 ועל הכתפת הגלים יאמר בעלה או כללו הים כועס ומתקף :
 ב (ב) וימן, ענין הימנע כמו וימן להם מתקן (דניאל א') :
 כדלמס השגת המעוק ויכלתו, ויזבחו, ל"ל קבלו על עצמם
 אחרים (א) וימן, הכניעו את הדג לבלוע אותו מיד שלא יצדע במי הים :

מצודת ציון
 (הגלים ק"ח) : (טו) ויעמוד, ענין שיקרא כמו עמדו על טעם
 עוד (לויכ ל"ב) : מועפו, ענין קפץ כמו זקף ה' אהח (מכ"ה י')
 ועל הכתפת הגלים יאמר בעלה או כללו הים כועס ומתקף :
 ב (ב) וימן, ענין הימנע כמו וימן להם מתקן (דניאל א') :
 כדלמס השגת המעוק ויכלתו, ויזבחו, ל"ל קבלו על עצמם
 אחרים (א) וימן, הכניעו את הדג לבלוע אותו מיד שלא יצדע במי הים :

פירוש ע"מ
 ווערין פון וועגנין דם מיר וועלין שפארקין אויגער
 האנט אין דעם לייב פון דעם דאוויגין כאן ויזי תמן
 עלינו דם נקי און דו ואלקסמ גיט געבין אויף אויני די
 זינד פון ריין בלוט פלוסר דו ואלקסמ גיט דעקיגען
 צו אונז גלייך ווי מיר האבן פראקסין ביין בלוט פי
 אהה' פאשר חפצת עשית דען דוא גאט אויז ווי דוא
 האקט גיוואלט האקטו גיטאן אין יונה : (טז) וישאו
 את יונה ויטלוהו אל הים און ויזי האבין אוף גיהובן דעם
 יונה און האבען אים אריין גיווארפין אין ים ויעמד
 הים סועף איז דר ים גיבליבין שמיין שמייל פון ויין
 שמוקעם פון די אינדיין : (טז) ויראו האנשים ויראו
 גדולה את ה' און די טאגען האבין מורא גיבאמ אין
 גרויסקער מורא פרא גאט ויזבחו זבח לח' ויראו נדרים און
 פרא גאט אין ביה המקדש און ראבין בוגדר גיווען דאס ויזי זאלין יוד מנייר ניין :

לקומי יקרים
 (א) וימן ה' דג גדול גוי, דער ילאקום שרייבס ביי מרפון זאגס
 דער פיש איז גיווען אנגעברייט פון שישת ימי בראשית ער
 זאל איינשלינגען דעם גביא יונה, יונה איז אריין געגאנגען אין
 די מויל פון פיש און ווי אפגעשט גייט אריין אין גרויסע שוהל
 דא צוויי אויגן פון פיש זענען גיווען ווי צוויי פונקטער
 און עס איז גיווען ליכטיג ווי צוויי לוכס גיאלען אינגווייניג
 גיברענגט, דבי פאר זאגס אין בוך פון פיש איז גייען צורילאגס
 און פון דעם ברילאגס איז גיווען אפליקס גקייט ווי דא ויזן
 וואס שיינט אין פמזו אין אשייגעס ליכטיגן סאג און יונה האט
 גיזעהן אלץ וואס איז דא אין ים, דער פיש האט גיאקעט צווא
 יונה ווי ווייסס הייקס איז מיין סאג וואס דער לויטן בארף מיה
 אויף עבין וווארס אלץ סאג עקס דער לויטן איין גרויסען פיש
 פון ים און עס איז בעשטימט פון הקב"ה יעדער סאג וועלדין
 פיש ער זאל אקסין און גיטן שוין דאס פיש פטרען, האט יונה

ב (א) וימן ה' דג גדול לבלע את יונה און גאט האט אן גיברייט איין גרויסן פיש איין זכר צו איין שרינג
 דעם יונה ויזי יונה במעי הדג און יונה איז גיווען אין דאס גידערים פון דעם פיש כדרייא טעג און
 דריי

וּשְׁלֹשָׁה לַיְלֹת : בַּיּוֹת־פַּלְל יוֹנָה אֶל־
 יְהוָה אֱלֹהֵי מַמְעֵי הַדְּגָה : וַיֹּאמֶר
 קָרָאתִי מִצְרָה לִי אֶל־יְהוָה וַיַּעַנֵּנִי
 מִבְּטֶן שְׂאוֹל שׁוֹעַתִי שָׁמַעַת קוֹלִי :
 וַתִּשְׁלִיכֵנִי מִצּוֹלָה בַּדָּבָב יָמִים וַנִּהַר
 יִסַּבְּבֵנִי בְּלִי מִשְׁבְּרִיךְ וַגִּידֶךָ עָלַי עֲבָרוּ :

והקלל ליהוה : ב יצא
 יונה נדום : א אלהיה
 מקעני דגונא : ס ואמר
 צליתי קדעה לי קדם
 ויקבל צלתי מארעית
 הוואקא בעיתי עבדהא
 בעתי : ד ורמינה
 בעוקקא בקבא דגא
 ונדב קחור קחור לי ק
 גהשולתי דגא וגלותי
 עלי

ר"א מלה לי : וזה כחל עקרים מ"ד פ' טז (עמיתים כס) : מכון טאל : פירושיו י"ס :
 מדר"י קרא

שם בדוקה והתפלל שם שחומר ממעי הדגה : (ב) [ה']
 ארזיו : סיפק דין ורהמים וכות אברהם ויחאק : ממעי
 הדגה : זה יעקב : סוד מרשים : (ג) כמבטן שאול שועתי .
 אבן עזרא

ממעי הדגה כפי שעה ואף כי זה המספר רק במעשה
 נס : (ב) והתפלל : המפרטים ראו לפרט מדום והולילו
 הכתוב כמפוטו כי יונה לא התפלל רק אחרי חלוף אל היבשה
 כעבור מאלו ממעי ולא אמר בממעי והולו ראו שם כתוב
 מבטן טועני וככה מתעמקים קראתיך ה' ועוד כי מלת
 שועתי לאות כי התפלל וזעזע אל השם טרם שיקראו הדג
 וככה והוא אליך תפלתו והנה למד לא היה כתוב ויתפלל
 יונה אחרי לחמו ממעי הדגה ועוד כי אחר תפלתו כתוב
 ויאמר ה' לדג והביאם בלרה הואת כעבור ותפל משחת
 ותבוא אליך תפלתו . ועתה שים לבך וראה כל תפילת נביאי
 כי דבר שגור להיות ידבר לשון עבר וככה יוש שכמו להסול
 ישראל כדבר בדרו ובתפילת דוד כזכרו ועטני מהר קדשו
 אוסף להביט אל היכל קדשך שהוא השמים וה' כהיכל קדשו ורבי' ככה וס' כתיב יצועתה לה' סתיה מקוה כמו ישועתה
 לה' לבקש יוש מי שחומר כי דגה בלטה הדג ואין לורד כי דגה ודג שם היות כמו דקת ודקת : (ג) ויאמר : שאול .
 מקום עמוק הפך שמים שהוא מרי : (ד) ותשליכני : ימים .

מצורת דוד

(ב) ממעי הדגה : אולי כהנהגו בלעז דג זכר ועמד שם
 כדיוח ולא נתן דמות להפלתו והנה המקום לבדן והקולו אל פי
 הדגה ושם עמד ודבק עומפי כעבורים והפלא מתיך הדק :
 (ג) קראתי : הנה קראתי אל ה' מפני מלה אשר עלי וידעתי כי
 יעני הוליל : וכן קיים כל היתים הללו : מבטן שאול : היה הדגה
 סתיה לו כעומק הסתלי : שבעת קולי : מונבט אל אשר סגור
 קולי : (ד) ותשליכני : הנה השלכת אותי במלטה ברוק הים :
 תהר יסובבני : כי שם היה האקום שמתעורר מי הכסר ונוי הים :

פירוש ע"מ

דרייא נעכט : (ב) והתפלל יונה אלה' אליו האמ יונה
 גרבעטין צו גאט נין גאט פון די גידערים פון דעם
 פיש : (ג) ויאמר קראתי בקרתי לי אלה' ויגעני אונ ער הט
 גזאנט איה האב גירופין צו גאט פון וועגין נייול
 מיר איז איין צרה אונ איה וויים דאס ער וועט מיר
 ענטפערין ווארם ווען איה לעב אזו פיל מעג אין
 דעם פויך פון דעם פיש כמבטן שאול שועתי אונ פון
 דעם בויך פון דעם פיש וואס ער איז צו מיר גלייך
 אזו ווי איין גרוב האב איה גישריגין צו דיר גאט
 אונ בין במות דם דו האקסט צו גיהערט מין קול :
 (ד) ותשליכני בצולה וגו' אונ דו האקסט מיה גיווארפין
 אין דער טיפעניש אין מיטין פון דו ימים אונ הער
 טייה האט מיה ארום גירינגילט פל משברך וצדך עלי

לקוטי קריים

גיואנס צום פיש שנים פים גיר צום לוינה וילגין איה דקסין
 פיה אונ דיר דער לוינה וועט אונ בייך גים נשין : דער פיש
 איז געשוואקען פים יונה צום לוינה : קאס יונה גיואנס צום
 לוינה וועגין דיר בין איה געקופען אין ים צוויי נשין בין וואנטג
 ויא דרו געפניסט דיר : ווארם פון דיר וועט חקב בן באקין
 אפערה צוויי צדקים אונ איה וועל אנגינגין אפערק איה
 דוין קאס אונ וועל דיר ארום שלפען פון ים אונ דער לוינה איז
 אנטלאפן : קאס יונה גיואנס צום פיש גייל איה קאס דיר
 גירעפט פון לוינה וואקסט מיר גיוויין אלץ וואס איז אין ים :
 אונ דער פיש האט אים געווינגען דעם ים אנטקולט אונ דעם ים
 סוף אונ דעם גיהעם אונ דעם אבן שהיה אונ דרא קלידער פון
 קרב שפינגן איה אים אונ בעשין צו הקב"ה : קאס יונה באלד
 איה געפנין צו הקב"ה קר נאל אים ארום נעקען פון דעם פיש
 ויא גם שפייט אין פסוק : ועיין עוד בליקום :

עפרי אלע דיניע אינגרין ווס צו פרעכין דעם נס וענן
 אובר

עלי עזו: ח ואנא
 אפרתי אפרתי מן
 קדם מיפרה קדם
 אוסיף האקפלא
 קדידשך:
 ואקפוני מין עד מותא
 תהוקא סחור סחור לי
 וקא דסיף תלי על
 פני שיי: ו לעברי
 מן ברא נהמית ארעא
 נגידת בתוקפאה על
 קני על מין ואף קריב
 קני קד לא סקא

ה ואני אמרתי נגרשתי מנגד עיניך אך
 אוסף להביט אלי היכל קדשך:
 יאפפוני מים עד נפש תהום יכבבני
 סוף חבוש לראשי: ולקצבי הרים
 ירדתי הארץ ברחיה בעדי לעולם
 ותעל משחת חיי יהנה אלהי:
 בהתעטף

רשי

השליחו דומא על סם שהתכול משבר ומפרק את הים *
 (ה) ואני אמרתי, כשהשליכו אל הים הנני מת ונגזרתי
 מנגד עיניך, אך, רחמי שקיימתי כל אלו הימים ידעתי
 ימא דסוף תלי על מן רימי שהרוא הקב"ה ים סוף וחיך
 עברו ישראל כחוק שהיו שמי עיני הדג כמין שתי הלונות ומסתכל ורואה כל מה שנים: (ז) לקצבי הרים ירדתי
 לסוף מדת ההרים הקבועים על התהום וירדתי, ואני אמרתי הארץ ברחיה בעדי, כנגדי למעלה ממני סגור
 ולת אלא לעולם: בעדי, כמו וסגרת הדלת בערך (מלכים ב' ד') וכן כל בעד שמקרא עור בעד עיר (איוב ב') אבר
 כנגד אבר: לעולם, מוסב על מה שחמר לעשות ואני אמרתי ונרשמתי ונאמרתי ברחיה סגורים בעדי
 לעולם: ותעל משחת חיי, אכל רחמי כאן ניהנס ומשם העליתי והנני עמה כנגד תחת ההיכל שנירוסלם כענין

אבן עזרא

וסוף כמו ומשם כסוף בעבור היותו קרוב: (ה) ואני,
 נגרשתי מנגד עיניך, הם השמים: (ז) אפפוני, עד
 שם הגיעה נפשי למית: (ז) לקצבו, מקומות סוכרות
 שם ההרים מגזרת ויקצב עץ: הארץ, סגרה ברחיה
 (ה) ואני אמרתי כשהשליחו בים שאני בת
 ונגרשתי מנגד עיניך כלומר כהשגחתך עלי עד שחשבתי
 שהסרת פיך ועיניך כבני אך עתה עשית עמי הנם הנחול
 הזה ויורני, חי בפני הדג ידעתי שאוסף עוד להביט אל היכל
 קדשך בבית המקדש ובקום הנבואה ובקום השגחתך עוד
 תשיבני אליו ואם אני ברחיה כסנו וי"ח להביט להפיל נגד
 ההיכל: (ז) אפפוני מים עד נפש, סכבני מים עד ששבע
 סוף חבוש לראשי, הסוף הוא הנפואה שבעני ברל על שפת היאר או הים לפיך נקראים סוף שגדל על שפתו סוף בר ויש
 סוף שגדל בקרקע הים בעיקרו ההרים והוא שקרין לו בלתי אלא הוא דק וארוך ונכרך בראשי והוא שאמר סוף
 חבוש לראשי וי"ח לראשי לראש הים שבלעני כי הוא היה כמו ראשו כל זמן שהיה בעני הדג וי"ח סוף וסוף כיום כי
 סוף הוא נכנס בים יפו ועל הדרך הזה תימא דסוף תלי על מן רישי: (ז) לקצבי הרים ירדתי, לסוף ההרים אשר בים כלומר
 לעיקריהם שהיו קרקע הים וקצבו וקן אחד הוא וכת"ל לעיקרי סוריא נחתי: הארץ ברחיה בעדי לעולם, כחתילה שחבתי
 שהארץ שהיא הויבשה היו ברחיה בעדי כלומר שרחיה ברחיה בעדי שלא אצא אליה לעולם שהיה הים קבר ואחרי שאני חי
 במעי הדג ידעתי שהשליח פחתתי חיי והשחתת הוא הקבר ואצא עוד אל הויבשה: ה' אלהי, ששפפת אחי בדין וית ארעא נגדת

מהר"י קרא

סוכבים סביבותי: (ז) אפפוני מים עד נפש, כלומר הים עלו
 באפי שלא יוכלתי להשיב את רוחי אלי עד יצאת נפש:
 (ז) הארץ ברחיה בעדי לעולם, ברחיה של ארץ היו עיפרין
 כי אוסף להביט אל היכל קדשך: (ז) סוף חבוש לראשי,
 עברו ישראל כחוק שהיו שמי עיני הדג כמין שתי הלונות ומסתכל ורואה כל מה שנים: (ז) לקצבי הרים ירדתי
 לסוף מדת ההרים הקבועים על התהום וירדתי, ואני אמרתי הארץ ברחיה בעדי, כנגדי למעלה ממני סגור
 ולת אלא לעולם: בעדי, כמו וסגרת הדלת בערך (מלכים ב' ד') וכן כל בעד שמקרא עור בעד עיר (איוב ב') אבר
 כנגד אבר: לעולם, מוסב על מה שחמר לעשות ואני אמרתי ונרשמתי ונאמרתי ברחיה סגורים בעדי
 לעולם: ותעל משחת חיי, אכל רחמי כאן ניהנס ומשם העליתי והנני עמה כנגד תחת ההיכל שנירוסלם כענין

רד"ק

סוכבים סביבותי: (ז) אפפוני מים עד נפש, כלומר הים עלו
 באפי שלא יוכלתי להשיב את רוחי אלי עד יצאת נפש:
 (ז) הארץ ברחיה בעדי לעולם, ברחיה של ארץ היו עיפרין
 כי אוסף להביט אל היכל קדשך: (ז) סוף חבוש לראשי,
 עברו ישראל כחוק שהיו שמי עיני הדג כמין שתי הלונות ומסתכל ורואה כל מה שנים: (ז) לקצבי הרים ירדתי
 לסוף מדת ההרים הקבועים על התהום וירדתי, ואני אמרתי הארץ ברחיה בעדי, כנגדי למעלה ממני סגור
 ולת אלא לעולם: בעדי, כמו וסגרת הדלת בערך (מלכים ב' ד') וכן כל בעד שמקרא עור בעד עיר (איוב ב') אבר
 כנגד אבר: לעולם, מוסב על מה שחמר לעשות ואני אמרתי ונרשמתי ונאמרתי ברחיה סגורים בעדי
 לעולם: ותעל משחת חיי, אכל רחמי כאן ניהנס ומשם העליתי והנני עמה כנגד תחת ההיכל שנירוסלם כענין

מצודת ציון

ונלך וכן אדמם עפר (דניאל י"ב): (ה) נגרשתי, מלשון נדושין:
 להביט, לראות: (ז) אפפוני, מין הקסם שסוכב כמו אשפו עלי
 עמם (חללים ז'): דהום, עומק הים: סוף, מין דגם הגדל
 בעמם וכן קנה וסוף קמלו (שפיט י"ט): וזכר, מין קרוב כמו
 ולמדת לה כהמם (מקרא ד'): (ז) לקצבי, מין חמרים וסוף
 וסוף מלשון יקבל מן (ז' ב'): כי הליה דבי החתור הים נקראים
 שמתקן: ברחיה, מנוח בריח וסוף מין עמם ההיכל הוא לנחם
 שסעל למנוח בעדי, כנגדי וכן וסגרת הדלת בערך (סם ד'):
 משחת, מין נור ומסרס כמו כהמם ממש (מקרא י"ט):

פירוש

איבער גיפארין אויף מיר: (ה) ואני אפרתי נגרשתי
 מנגד עיניך אונ אז דו האקט מיר ארין גיווארפן אין
 ים האב איך מיר גימראקט איך בין ווארין פאר
 מריבין פון אקעגן דיינע אויגען אונ וועל שטארבין
 אף אויף להביט אל היכל קדשך גייערע ווייז: יך זעה
 דם דו האקט מיר דער האלמין ביי מין לעבין די
 אלע טעג דרום ווייס איך דם איך וועל מערין צוא
 קוקן ביי גייריגין פאלץ: (ז) אפפוני מים עד נפש די
 וואסערין היבן מיר ארום גיריגילט ביי אין שוט
 פון דעם לייב יהום יאבבני דר תהום הם מיר ארום

(ה) ואני אמרתי, כשהשליחו אותי בים השכחתי הנני נגרשתי
 מנגד עיניך ל"ל השלמת מין ממני: אך אוסף, מין עמם סוף ל
 וקיימתי כל הימים הללו מנעמתי אל נלחתי מזה אוסף עוד להביט
 אל היכל קדשך לנח שמה בקול תורם: (ז) אפפוני מים עד
 נפש אותי עד קרוב להולאת כהמם: הרים יורבבני, כסל הדג
 בעמם: סוף חבוש לראשי, מין כהמם שמה עמו מין קצב סוף
 כהמם הדגם והוא קצב כהמם אולי מים בעמם: (ז) לקצבי
 הרים, למחרת הכהמם המקוששים בים וסוף קרקעית הים: ירדתי,
 כתייתי בעמם הדגם: הארץ ברחיה, ל"ל מבעתי מהלך הכהמם

ע"מ

גירינגילטם סוף חבוש לראשי די סקראקטענע איז
 גיבונדין איבער מין קאפ: (ז) לקצבי הים ירדתי צו
 די עק פון די פערך ווס שמייען אוף דעם אפ גרונד
 בין איך גינדערט אונ איך האב מיר גימראקט
 הארץ ברחיה בעדי לעולם די ערד הם איך רינגלען צו
 גישלאסן פר מיר בין אייביג פראמט איך וועל שישן
 אייביג גיט ארויס גיין פון אונגמער און זענע שישת
 מי איך און דוגאט מין גאם האמט אוף גמראקט
 פון דעם גרוב פון גיהנם מין לעבין דען אז איך
 זעה אז איך לעב אין ים ברין טעג פר האף איך אז

סַחֲבָא חַי יוֹ אֱלֹהֵי : ח בְּהַתְעַטְפָּה עָלַי נִפְשִׁי אֶת־יְהוָה זָכַרְתִּי
 ח בְּאֶשְׁתַּלְּחִיתָה עָלַי : ח בְּאֶשְׁתַּלְּחִיתָה עָלַי
 נִפְשִׁי כִּי פָּלַחְנָא בְּיָדֵי : ח בְּאֶשְׁתַּלְּחִיתָה עָלַי
 אֵינִי פְרִיָה וְעַלְתָּ לְקַדְמָה : ח בְּאֶשְׁתַּלְּחִיתָה עָלַי
 צְלוֹתִי לְפָנֶיךָ אֱלֹהֵי : ח בְּאֶשְׁתַּלְּחִיתָה עָלַי
 דְּקוֹדֶשֶׁךָ : ח בְּאֶשְׁתַּלְּחִיתָה עָלַי
 כְּעֶשְׂמֵי פְלִיטֵי מְעוֹתָ : ח בְּאֶשְׁתַּלְּחִיתָה עָלַי
 בְּיָמֵי דְרָאֲתֻמְבִּי לְהוֹן : ח בְּאֶשְׁתַּלְּחִיתָה עָלַי
 לִיתֵי אֵינִין יְדִיעוּן יוֹ וְאֵנָּה : ח בְּאֶשְׁתַּלְּחִיתָה עָלַי
 בְּתוֹשׁ בְּחַת אֹרְחָה : ח בְּאֶשְׁתַּלְּחִיתָה עָלַי
 קוֹרְבָנִי אֶקְרִיבִי : ח בְּאֶשְׁתַּלְּחִיתָה עָלַי
 דְּנִדְרֵית אֶשְׁלֵם פּוֹרְקָן : ח בְּאֶשְׁתַּלְּחִיתָה עָלַי
 נִפְשִׁי בְּצְלוֹ קֶדְשֶׁךָ : ח בְּאֶשְׁתַּלְּחִיתָה עָלַי
 יוֹ וְאֵמַר יוֹ לְבִנְיָנָא וּפְלִשְׁתֵּי יוֹ יוֹנָה לְיַבֵּי שְׁמַיָּא :

היבשה

ה'א ויאמר ה' לרג, וזה ויקבל (בכבודו יג) ויבטח אל :
 יו ויאמר יו לבניא ופלישת יו יונה לביב שמיא :

מדר"י קרא

כנגדי לספוך העולם : (ט) כשכרם הבלי שוא, ואתם שהיו עמי בספינה שחיו משברים וכפיצם לעזרת הבלי שוא : חסדם יעזבו, שעובו חסד של י"ו גיורו לעזרת לשם שמים : (י) ואני בקול תודה אובהה לך אשר נדרתי וגו'. זהו אחד כארבעה שצריך להודות, פירש חים וחובלי כדברות וחולים והיוצאים מבית הסוהר : ישעיה לה, על אותה ישועה שעשה לי הקדוש ברוך הוא :

לא תעזבו בקול תודה אובהה לך אשר נדרתי וגו' : (י) ישועתה מה', נכרי שלמים ותודה שלם לשם יסועות אשר לה' : ישועתה, כמו ליכועתה וכן קומתה לנו (מהלים מ"ד) לעזרה שלנו :

רד"ק

בתוקפאה וגו' : (ח) בהתעפף עלי נפשי, זה הלשון נאמר על רוב הצרה שתקצר נפש האדם בו וכן נפשו בהם התעפף אחר כשהיה בצרה נפשי שבלעני הדג בתחילה חשבתי כאלו אני מת וגם כל זה את ה' ויתברך זכרתי והתפללתי אליו : ותבא אליך תפילתי, ובמין שנשארת כן חי במצי הדג ידעתי שבאה אליך תפילתי : אל היכל קדשך, הוא השמים וכן נאמר בהיכל קדשך ח' בשמים הכין כסאו וכל דרך הנה נאמר ותבא תפילתי למשכן קדשך השמים : (ט) כשכרם הבלי שוא, אנשי הספינה שהיו עובדיהם אילים וזה משכרם הבלי שוא ידעתי שאהר שנמלטו מן הצרה יעזבו חסדם שיראו את ה' ויזכרו אליו ויודו לא כן כי בקול תודה אובהה לך : משברים, אינו פלג יוצא אלא חסד יעזבו, חורו וצלו לירושלם וסלו את בשר ערלהם שנאמר ויראו האנשים יראה גדולה את ה' ויזכרו ויבחינו וכי זבח וזכו אלא זה דם ברית מילה שהוא כדם וזכו וזכרו להביא איש את אשתו ואת בניו ואת כל אשר לו ליראה את ה' אלהי יונה ונדרו ושלמו ועליהם הוא אומר על הגרים נרי הצדק וי"ח לא כעבטיא פלחי מעותה וגו' : (י) ואני בקול תודה, שאורך בקול תודה בתוך קהל ואובהה לך ובתי תודה כאשר נדרתי : ישועתה לה', פיר' ואומר כי הישועה לה' לבדו שהושעני בפלא גדול שעשית לי : (יא) ויאמר ה' לרג, העיר את רצוננו שיקאנו אל היבשה :

מצורת דוד

(ח) בהתעפף, מלבוש עשירי ונכסיו כי כשהחם הוא נכזה הוא מוכוה וכפוף כלתו מנוסף קדש וזכנו וכן ספוטיו כדעב (הלים ב') : (ט) תפילתי, מלבוש כעב וקדש מלבוש מנוסף : (י) ויאמר, ח' ל' העיר לנו להקביל : כוללך דרך הסס כמו מן השכענו והקאחו (משלי כ"ה) :

איה וועל נאך לעבין : (ח) בהתעפף עלי נפשי ווען מיין לייב דם יוה גינוקיל'ם אויף מיר אונ אין בור פון וועגן מיין צרה אית ה' ויבתי האב איה גיראקט דוה נעמט צו בעמין פר דיר גבוא איה הפגיה אונ עם או גיקומען צוא דיר מיין גיבעט מי צו דיין הייליגין פאלץ דאם איז דר היכל וואס איז אין ירושלים : (ט) כשכרם הבלי שוא חסדם יעזבו די היידען ווס היטין אונ גינען די נארישקייט אונ פאלקשקייט די פר

שנאמר אך חוסף להביט אל היכל קדשך ותבא חליך תפילתי אל היכל קדשך : (ח) בהתעפף, כהשתלחיות וכן כעפף ועל כהעטפם כהולל (א) כשכרם הבלי שוא, אותן אמות העולם העובדים ע"פ חסדם יעזבו : יראת הקב"ה של חסדם וטובתן ומחטו ועזבו הכל אתי אולי כן אלף בקול תודה אובהה לך כן תרגם יונתן ובפרקי דרבי אליעזר דרוש כלפי המלחם שזכרו חסדם שהיו מטיבים לע"ה ותייורו : (י) ישועתה מה', נכרי שלמים ותודה שלם לשם יסועות אשר לה' : ישועתה, כמו ליכועתה וכן קומתה לנו (מהלים מ"ד) לעזרה שלנו :

אבן עזרא

בעדי שלא חוכל ללאת להיות על הישן, ותעל משחת חיי, דרך משל על נשמתו שהוא כאלמ חיותו : (ח) בהתעפף, כמו כי יעטף : (ט) משכרם, פועל יולא והטעם על חסדי הספינה שהיו קוראים אליו וזכיה זה את זה ומלת חסדם שהיו חושבים כי חסד היו עושים לו פירושו כמו חסד הוא : (י) ואני, אשר נדרתי, במעוה חסד : (יא) ויאמר, לך משל כשהיה יודע לעשות תהיה : הים :

גדרים לא יקיימו מה שנדרו וישכרו לעבדת אלהיהם אבל אני הוא כמו שומרים וי"ח חסדם יעזבו מן חסד הוא כלומר יעזבו המלחמים כשהגיעו אל גיורא את כל הנשים שעשה הקב"ה עם יונה עמדו והשליכו איש אדוהו כים שנאמר משכרם הבלי שוא חסדם יעזבו, חורו וצלו לירושלם וסלו את בשר ערלהם שנאמר ויראו האנשים יראה גדולה את ה' ויזכרו ויבחינו וכי זבח וזכו אלא זה דם ברית מילה שהוא כדם וזכו וזכרו להביא איש את אשתו ואת בניו ואת כל אשר לו ליראה את ה' אלהי יונה ונדרו ושלמו ועליהם הוא אומר על הגרים נרי הצדק וי"ח לא כעבטיא פלחי מעותה וגו' : (י) ואני בקול תודה, שאורך גדול שעשית לי : (יא) ויאמר ה' לרג, העיר את רצוננו שיקאנו אל היבשה :

בניחיים כנגדי ער, עולם כי לא חסוב אליה כלנו סכרה את פלגה צרכיחיים : ותעל, אלל הווליל וקיימתי כל הימים כלנו חקו סמלן חיי נשמת סקכר סוף עמן דגים : (ח) בהתעפף, כשכיה נפש מעלי מנוסף ומנוסה זכרתי את ה' להפיל לפניו והנה בא לפניו מלפניו אל היכל קדשך סוף כשכרם הבלי שוא, סס אשכ ספסיה סמבטיים כגני סוף סוף ספסיה ידעתי שסס יעזבו חסדם ולא יקיימו מה שנדרו וישכרו לעבדת אלהיהם אבל אני הוא כמו שומרים וי"ח חסדם יעזבו מן חסד הוא כלומר יעזבו המלחמים כשהגיעו אל גיורא את כל הנשים שעשה הקב"ה עם יונה עמדו והשליכו איש אדוהו כים שנאמר משכרם הבלי שוא חסדם יעזבו, חורו וצלו לירושלם וסלו את בשר ערלהם שנאמר ויראו האנשים יראה גדולה את ה' ויזכרו ויבחינו וכי זבח וזכו אלא זה דם ברית מילה שהוא כדם וזכו וזכרו להביא איש את אשתו ואת בניו ואת כל אשר לו ליראה את ה' אלהי יונה ונדרו ושלמו ועליהם הוא אומר על הגרים נרי הצדק וי"ח לא כעבטיא פלחי מעותה וגו' : (י) ואני בקול תודה, שאורך גדול שעשית לי : (יא) ויאמר ה' לרג, העיר את רצוננו שיקאנו אל היבשה :

פירוש ע"מ
 איה וועל נאך לעבין : (ח) בהתעפף עלי נפשי ווען מיין לייב דם יוה גינוקיל'ם אויף מיר אונ אין בור פון וועגן מיין צרה אית ה' ויבתי האב איה גיראקט דוה נעמט צו בעמין פר דיר גבוא איה הפגיה אונ עם או גיקומען צוא דיר מיין גיבעט מי צו דיין הייליגין פאלץ דאם איז דר היכל וואס איז אין ירושלים : (ט) כשכרם הבלי שוא חסדם יעזבו די היידען ווס היטין אונ גינען די נארישקייט אונ פאלקשקייט די פר

הַיְבִשָּׁה: ג' וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יוֹנָה
שְׁנִית לְאָמֹר: י' קוֹם לֶךְ אֶל־נִינְוָה
הַעִיר הַגְּדוֹלָה וְקִרָא אֵלֶיהָ אֶת־
הַקְּרִיאָה אֲשֶׁר אָנֹכִי דֹבֵר אֵלֶיךָ:
י' וַיִּקֶם יוֹנָה וַיֵּלֶךְ אֶל־נִינְוָה כְּדַבַּר יְהוָה
וַנִּינְוָה הִיחָה עִיר־גְּדוֹלָה לְאֱלֹהִים
מֵהֶלֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים: י' וַיַּחַל יוֹנָה לְבֹא
בְּעִיר מֵהֶלֶךְ יוֹם אֶחָד וַיִּקְרָא וַיֹּאמֶר
עוֹד אַרְבַּעַיִם יוֹם וַנִּינְוָה נִהְפָּכֶת:
י' וַיֹּאמְרוּ אֲנָשֵׁי נִינְוָה בְּאֱלֹהִים

א ויהוה פהגם גבוהה מן
 קדם יי עם יונה הנגינות
 למי קר: ב קום ציל
 לנינה קרהא דקהא
 ואתהגו עליההת גבוההא
 די אגא מכליל עקה:
 ג וקם יונה ואיל לנינה
 כפהגכא די ונינההת
 קרהא דקהא קדם יי
 מהלך קל קא יומין:
 ד ושרי יונה למיעל
 בקרהא מהליך יוקא
 חד ואכריה ואמר בסוף
 ארבעין יומין ונינה
 מהפכא: ה ותימינו
 אנשי נינה במימרא די
 ונרו צוקא ואקרו שקין
 מרכהון

רשי"י

ג (ד) נהפכה. נהרצת. וזה אמר נהרצת כי נהפכת משמש שתי לשונות ועוד חס לא יעשו תשובה כנהפכו מרעה לטובה ויעשו תשובה. הג"ה דר"ע):

אבן עזרא

ג (ה) ויהי. פטע שנית: (ז) קום. הוא יורה כי לא הלך דרך שחרק נינוה חס יסלחו שנית ילך: (ג) ויקם. אמר רבי יטועה כי הלכו אנכי הכפייה אל נינוה והגידו דבר יונה על כן האמינו ומלת לאלהים פירשתי: מהלך שלשה ימים. וכיזב המדינה והוא מהלך יום אחד מן הקלה אל הקשה לא לא הלך לקראת רק מהלך יום אחד על כן: (ד) ויחל. זה אומר כי נהפכת מהפכה מרעה לטובה וזה דרש אינו כיון רק הדבר כמו רגע אחד: (ה) ויאמרו. כמו ויאמן הטעם כאלהים בדבר מצודה דוד

ג (ו) שנית. נדנך השליחות אל נינוה: אשר אנכי דובר אליך. והוא מה שקרא ואמר עוד ארבעים יום ונינה כהפכת ולא כולך וכפח כי וסלחו יושב: (ג) בהלך. כשיעור הלך כגובה סוד ומורכבים יום וכה: הכייה נינוה נהפכת כל כנהפכת כדום בשם המלחים: ויקראו צום. הכיין יום לום:

פירוש ע"מ

פיש קם ער אום גישפייגן דעם יונה אוף דר יבשה:
 ג (א) ויהי דבר ה' אל יונה אונ עם איז גיווען קאפם ביידי צוא יונה דם אנדערע קאל צו אגנין:
 (ב) קום לך אל נינה לשפוי אוף אונ גיי צו דר גרוסקער שטאט נינוה וקרא אלהי את הקריאה אונ ריך אוף איר דם רופנג פון גביאות וזה איה וועל רייזן צו דיר:
 (ג) ויקם וילך יונה וגו' איז יונה אוף גישטאנדיג אונ איז גינאנגען. קיין נינוה און נוי קאמ האט גירעט וגינה הייתה עיר גדולה לאהלים אונ נינוה איז גווען איין גרוסי שטאט צו קאמ מהלך שלשה ימים דריי טעג גאנג איז זי גיווען: (ד) ויחל יונה לבוא בעיר אונ יונה האט אן ויאמר אונ ער הט גירופין אונ האט גיזאגט עד ארבעים יונה ונינה נהפכה נאך פערצין טעג איז דער צוא דאס

בכר"י קרא
 ג (ג) כדבר ה'. ואמר להם עוד ארבעים יום ונינוה נהפכת ונינה היתה עיר גדולה לאלהים ואף על פי כן שאמר נהרצת ואם יעשו תשובה חו נהפכת על אנשי נינוה קחי

דר"ק

לא והו דבר ה' אל יונה שנית. כבר פירשנו למעלה פעם שנית: (ז) קום. אשר אנכי דובר. שדברתי אליך כבר וגם עתה אני דובר אליך שהקרא אלוה שמהיה נהפכת על רעתם: (ג) ויקם. עיר גדולה לאלהים. כל דבר שרוצה להגדילו סוכם אותו לאל דרך הגדלה כמו כהררי אל ארוי אל שלהבת ית מאפל ית: (ד) ויחל יונה. כי העיר הייתה כולך שלש ימים כן הקצה אל הקצה והחל יונה להכנס בעיר עד מהלך יום ובלכתו בעיר היה קורא ואומר עוד ארבעים יום ונינה נהפכת רוצה לומר כנהפכה סדום ועמורה כי בעשירה היו כבעשירה: (ז) ויאמרו. כי אנשי הנאות היו בעיר והגידו עליו כי השילוחו אל הים וכל ענינו כמו שהיה לפיכך האמינו בגבוהתו ושבנו

מצודת ציון

ג (ג) לאלהים. דרך התקלה כמולה להגדיל דבר בתכלית סומכו למלת אל וכן הדיו אל (הכלים ס'): (ד) ויחל. מל' התמלה: ימים: (ד) ויחל. כשהחיל לנא בעיר מהלך יום הרה ואמר הכס ית ומסורם מים להין: (ה) באלהים. כי"ג נדנך המלוח

לקמ"י יקרים

ג) ונינה הייתה עיר גדולה וגו'. דר מדרש רבה ובראשית פרשה ל"ח שבייבט דאי שטאט נינוה איז גיווען אוי גרויס פון איין עק צוב אנדערין עק שטאט דאס קען גינארפט גיין פערציג טאג. און דאי שטאט איז גיווען צוועלף טאג און יעדער באס איז גיווען צוועלף טאג און רבוא און צעהן טויענד און אין יעדער באס איז גיווען צוועלף קליינע נאכט און יעדער קליינע באס איז גיווען צוועלף הויפן און אין יעדער הויף איז גיווען צוועלף הויזער און אין יעדער הויז איז גיווען צוועלף שפארקע קענטשין און יעדער שפארקע קענטשן רם גינאט קינדער. און יונה איז גישטאנן אין איין באס און האט גירופין דאי קענטשין זיי אלסן מוהן השוכה און זיין שפוינעק הט קען גירעט און די גאנצי שטאט גיי די ביידי וועני גירעט גיווארין צום הלך:

גיהובין צו קוקען אין שטאט איין טאג גאנג וקרא יום ונינה נהפכה נאך פערצין טעג איז דער צוא דאס

וַיִּקְרָאוּ צוֹם וַיִּלְבְּשׁוּ שָׂקִים מִגְדוֹלָם
 וְעַד־קִטְמָם: וַיִּנְעוּ הַדָּבָר אֶל־מֶלֶךְ
 נִינְוָה וַיִּקָּם מִבְּסֹאוֹ וַיַּעֲבֵר אֶדְרֵתוֹ
 מֵעָלָיו וַיִּכַּס שֶׁק וַיֵּשֶׁב עַל־הָאֶפֶס:
 וַיִּזְעַק וַיֹּאמֶר בְּנִינְוָה מִטַּעַם הַמֶּלֶךְ
 וַיִּגְדְּלוּ לֵאמֹר הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה הַבֶּקֶר
 וְהַצֹּאן אֲלֵי־טַעֲמוֹ מֵאוֹמֶה אֲלֵי־רַעְיוֹ
 וַיָּמִים אֲלֵי־שֵׁתוֹ: וַיִּיתְכַּסּוּ שָׂקִים הָאָדָם
 וְהַבְּהֵמָה וַיִּקְרָאוּ אֶל־אֱלֹהִים בַּחֲזָקָה
 וַיֵּשְׁבוּ אִישׁ מִדְּרָכּוֹ הַרְעָה וּמִן־הַחֲמֹס

מִבְּרֵהוּן וְעַד־רֵהוּן:
 וּמִקָּמָא פְתָנְמָא לְנִת
 מִלְפָּא דְנִינְוָה וַיִּקָּם
 מִבְּסֹאוֹ מִלְכּוֹתִיה
 וְאֶעֱדֵי לְבוּשֵׁי יִקְרִיה
 מִנְיָה וְאֶתְפָּסֵי שֶׁקָּא
 וַיִּתִּיב עַל־קִטְמָא:
 וַיִּאָּכְרֵי וַאֲמַר בְּנִינְוָה
 מִגְדוֹלָתִי מִלְפָּא
 וַיִּבְרַבְנוּהוּ לְמִיּוֹסֵר
 אֲנָשָׁא וְבַעֲרִיא הַיּוֹרָא
 וַעֲנָא לָא יִקְעֻמֵן מִדַּעַם
 וְלֹא יִרְעוּן וְסִיָּא לָא
 יִשְׁתּוּן: ה וַיִּתְכַּסּוּן
 סָקוּן אֲנָשָׁא וְבַעֲרִיא
 וַיִּצְלֹן קָדָם וַיִּבְרַח
 וַיִּתְכַּבֵּן נִבְר מֵאוֹרִיִּתִּיה
 בִּישְׁתָּא וּבִמֵן מִשְׁפָּא
 דְּבִידִיהוּן

ת"א תתפ"א פתני ח

רש"י

(ו) אדרתו. לבוש יקריה: (ז) וזעק. צוה להכריז:
 טעם המלך וגדוליו. מעלת המלך וגדוליו צו להכריז:
 (ח) ויקראו אל האלהים בחזקה. אפרו חמהות לצד
 והולדות לצד אמרו לפני רבונו של עולם אם
 אבן עזרא
 אלהים: (ו) ויגע. זה לפני לבוש השקים: ויעבר. הסור:
 ויכס. כשר שק כי הוא פועל יוצא: (ז) ויזעק. משעם.
 מעלתו ודעתו ומכלו כמו בשמותו את טעמו: (ח) ויתכסו.
 ויקראו. האדם:

מִהַר"י רמ"א
 הקדוש ברוך הוא להפוך את ניווה הוא היות עיר גדולה ואין
 הקדוש ברוך הוא הופכת: (ו) ויעבר אדרתו פעליו. אדרת
 המלכות: (ז) בשעם המלך. מצווי המלך: (ח) ומן החמס
 אשר בבגדיהם. אלו ענתי גלויות שהעמם ירד בחמסו:
 אין אתה מרהם עלינו אין לנו מרהמים על אלו:
 רד"ק
 בתשובת שלכת: ויקראו צום. קדם אחרת סלך עשו
 תשובה כפעם והתענו ולבשו שקים: (ו) ויגע הדבר.
 הדבר אשר דבר הנביא וקרא על העיר: אדרתו
 אדרת המלכות פעליו ויונתן תרנום לבוש יקריה: (ז) ויזעק
 הצעיר כרוו בעור על התשובה ואיש שחשם היו נוהרים
 מאליהם הוסף עוד עניי הבחנה והשבת הגול: כפעם
 בזה וכן פעם וקמים יקח שבנתה את טעמו והדומים להם
 ח"י פגורת כלכא: (ח) ויתכסו. בחזקה. בכל לב: מדרכו הרעה.
 שאר עבירות: וכן החמס. הוא כנגד כולם ועליו נגזרה
 מצודת דוד

מצודת דוד

(ו) ויגע הדבר. השמעה הניע לאחי המלך וקם מכסלו לבנה על
 המלך והעביר מעליו לבוש מלכות: (ז) ויזעק. צוה להכריז
 בקול וזעק לאמר מלכת המלך ומעלת גדולי המלכות עזב לאמר האל
 והכהנה וכו' ובעבור טעמה נכס ליוו למטע מאלכ הכהמות למען
 יכעל כל האנשים: אל ירעו. מוסב על הכהנים: (ח) ויתכסו. נכ

(ו) אדרתה. ס"י לבוש יקריה וכו' אדרת שעור (יבוסע ז') וכו' מל'
 דעיר: יקם. יכוסע טעם: (ז) ויזעק. כדלוי כקול זעקם. כפעם.
 טעין טעם המלכות טעם וכן מופיע יקם (לויס י"ב):
 ישעבו. מלבן טעמה וטעמו חליה מועטת: מאומה. טוס דבר:
 ירעו. מלבן מרעם: (ח) בחזקה. כ"ל בכל לב:

פירוש ע"ט

עצת פון דעם מלך אונ פון ויגי גרויסקע הארין אונ
 דס איז נגדר גיווארין צוא זאגין הארם ובהבחה וכו' די
 מענטשין אונ די בהמות די רינדער אונ די שאף
 זאלין גאר גיט פרו זוכין אל דיעו זינס אל ישהו ווי זאלן
 זיך גיט פאסין אונ וואסר זאלין ווי גיט פרינקן:
 (ח) ויתכסו שקים וכו' אונ ווי זאלין זיך צו דעקן מיט
 זעק די מענטשין אונ די בהמות אונ די מענטשין
 זאלן רופין צו גאט מיט שמאנקיים וישבו איש מדרו
 הרעה אונ ווי זאלין זיך אום קערין אימלכער סאן
 פון זיין ביזיין וועג אונ פון דר גולה ווס אין ויזעק
 העגם איז: (ט) פו ירע ישב ונחם האלים ווער עם
 גייקט עבירות אין זיך זאל זיך אום קערין פון ווי
 דען וועט זיך גאט פדענקן אונ חרטה האבין אף

גינה באהים אונ ווי האבין גיגלייבט די מאנען פון
 גינה אין גאט ויקראו צום וכו' אונ ווי האבין גירופין
 איין פאסטונג אונ האבען זיך אן גיקלייד זעק פון
 זיער גרויס ביו וייער קלייניגים וועל הדבר אל מלך גינה
 אונ די זאך קם גיגלייבט אונ איז גיקימן צום מלך
 פון גינה ויקם כפסא אויך אויף גישאטאנין פון זיין
 זשול אונ קם גימאכט איבער פארין אונ אפ טאן
 זיין קאץ פלוטר זיין שיון קלייד פון אפ זיך גיט שז
 נישב על הצפר אונ דאט זיך צו גידעקט מיט איין זאק
 אונ איז גיזעסין אויף אש: (ח) ויזעק ויאמר גינה אונ
 ער האט גימאכט אויס שרייען פלוטר ער האט
 גישאפט מען זאל אום רופין אונ דר אום רופר הט
 גיאנקט אין גינה פפסם הפדו גלויי לאבר פון וייער

אִשֶׁר בְּכַפֵּיהֶם: מִמִּיּוֹדַע יִשׁוּב וַנְחָם
הָאֱלֹהִים וְיִשָּׁב מִחֶרֶן אָפּוֹ וְלֹא נֶאֱבַד:
וַיֵּרָא הָאֱלֹהִים אֶת־מַעֲשֵׂיהֶם כִּי־יִשְׁבוּ
מִדְּרָכֵם הַרְעָה וַיִּנְחָם הָאֱלֹהִים עַל־
הַרְעָה אֲשֶׁר־דִּבֶּר לַעֲשׂוֹת־לָהֶם וְלֹא
עָשָׂה: דַּאִיֶּרַע אֶל־יִוְנָה הַרְעָה גְדוֹלָה
וַיַּחַר לֹא: בַּיַּת־פָּלִל אֶל־יְהוָה וַיֹּאמֶר
אֲנִי יְהוָה הֲלוֹא־אֲנִי דָבָרִי עַד־הַיּוֹתֵי
עַל־אֲדָמָתִי עַל־כֵּן קָדַמְתִּי לְבָרְתָּ

דְּבִידֵיהוֹן: ס מן ידע
 ראית בדיה חוכין יתוב
 מנהון ויתרמים עלויה
 מן קדם יי ותוב מתקוף
 רונ גיה וקא נובד:
 יגלו קדם יי עובדיהון
 ארי הבו מאורתהון
 בישתא וקב יי מן
 בישתא די סליר
 למעבר להון ולא עבר:
 וקאש ליונה בישא
 רקא ותקוף ליה: בגללי
 קדם יי ואתר קפיר
 פעותי יי תלא דין
 פתגמי עד דתניתי על
 דתניתי על ארעי על פן
 אומיתי למענק קינא
 ארי ידענא ארי את

ה'א ויחל כללום. עקרים מ'ל מל' וכן החכם. פסוקים 1 טו: זה עכשיוס. ל'ס טו פסוקים טו טו

מרה"י קרא

(מ) מי יודע ישוב. אלו עונות הנסתרות שאין אדם אחר יודע אלא הוא בעצמו. לקומר מי שיועד בעצמו שחפא ישוב כרעהו ונחם הקדוש ברוך הוא על הרעה ושב מחרון אפו: כניא סקר: (ב) הלאו זה דברי. יודע אני שאם

(מ) מי יודע. עבירות כעיתו יסוב: ונחם האלהים. יתעשת על הרעה לשוב ממנה: ד (א) יודע אל יונה. חלמ עכסון יאמרו האומות סאני יחורו כתשוב' לא תחריבס וזהיה סקרן בעיניהס: אבן עזרא

רד"ק

נחתם: (ט) מי יודע. אולי ישוב ונחם האלהים בשובנו כמעשיו הרעים או מ' מי שיועד דרכי התשובה ישוב האלהים יתברך ונחם ות"י מאן יודע דאית ביה חובין יתוב מנהון ויתרחם עלנא מן קדם ה': ונחם. פתח כי הוא פעל עבר מוכח לעתיד כפינו הו"ו והוא מבנין נפעל: (ו) וירא. מדרכס הרעה. כלל כל הרעות וכן החכם שבו בתשובה שלמה כמו שאמרו ר"ל מי שגזר מריש ובנאו בבירה גדולה סקעקע כל הבירה כולה וסחזור מריש לבעליו: ונחם האלהים. כי כל דבריו שאמר להרע לבני האדם כתיבתי ונחם עליהם וסחזור מריש על כל אשר בחרתי וכן אמר ירמיהו רגע אדבר וגו' וכן אמר יחזקאל ובשוב רשע מרשעתו וגו' (לא יודע שרשו יתעורר ויברך בעיני ה' הרע עניו וכן כל אשר במשקלם ולא כדברי רבי יהודה ואין ידע וינה ועדיין לא הגיע לו סוף אמר לו חל ויתברך ברוח נבואה כי שב מפת שגזר עליהם כיון שישבו מדרכס הרעה: ויתר לו. כמו שפרשנו בענבר לנבר שבו מדרכס הרעה: (ז) ויתפלל. וינה התפלל קח נא את נפשו ואמר בתחלת תפילתו אנה ה': הלא זה דברי. מה שהיויתי ותישב וסדרב עם לבי כי היויתי כפחד שישו בו ונחם על הרעה ותתיה תשובתם גורמת רעה לישראל: אנה. כתיב בה"א: עד היויתי.

(ט) מי. סהוא כן דעת או מי סהוא טיעד עשה רע או כמו אולי ומלת וכך על הסס הנכבד: (ו) וירא האלהים. סיאמינו כו וככה ביתרו לפני האלהים: ונחם. דכרה תורה כלסון בני אדם: ד (ה) יודע. סתם הסס: (ז) ויתפלל. פירשמו: אבן עזרא

מצודת ציון

(ט) ונחם. ענין ספק עתשס ומחטס: ד (ה) וירע. מלסון כעס: (ג) עד. כעוד כן ועל זה מדרב (ש) שאמרו מי סודע דלכי סתפוסס ישוב לם' ולא ינחם סללהים וישוב כדכ סתקן וסכ כי כל נכס: וינחם. נתמרט על כנסתס: ד (ה) וירע. כי כנסתס נלמר לו סתפוס ס' וסיה כע בעניו ומרס על כנסתס סללמרו: הלא זה דברי. סתנומנין סוס סיה עם עססעסוי כעוד סכיימי על ארמתי מד' ל' כנקרל סללמרו: הלא זה נכסי: פירוש ע"ס

זה מן הכרוז טעה סמולס יתכסו כסתיס לסלעות ככנסס מרובס וכהסלמיס יקרלו סל ללהיס ככל לבי וכל אחר ישוב מדרכו סרנטס ומן סתמסס אסר עסו ככסיסס: (ט) מי יודע. מ' סוס מן ככרוז מחרון אפו ולל סהיו נלסדסיס מן סעולס: (ו) כי שבו. כי כן עשו נתמרט על כנסתס: (ג) ויתפלל. סתפלס סיה עם סלמכי סתנומנין סוס סיה עם עססעסוי כעוד סכיימי על ארמתי מד' ל' כנקרל סללמרו: הלא זה נכסי: פירוש ע"ס

דַּעַם בִּיּוֹם עַר הָמָּה נִירְעַם צוֹ בְּרַעֲגָנָעֻן אוּף אוֹנֵי
רֶשֶׁב מִחֶרֶן אָפּוֹ וְלֹא נֶאֱבַד אוֹנֵי עַר וַיְרַעַם זֶה אוֹס קַעֲרִין
פּוֹן זֵין גִּירוֹסִין צַאֲרִין אוֹנֵי מִיר וַעֲלֵין גִּימֵ פֶר לַאֲרִין
וַעֲרִין: (ו) וַיֵּרָא הָאֱלֹהִים אֶת־מַעֲשֵׂיהֶם וְגו' אוֹנֵי גֵאָם הָמָּה
גִּינְעָהֻן זֵיִעֲרִי מַעֲשֵׂים דָּם זֵי הָאֲבָן זֶה אוֹס גִּקַּעֲרַת
פּוֹן זֵיִעֲרִי בִּינְעָה וַעֲנִין וַנְחָם הָאֱלֹהִים עַל־הַרְעָה הָמָּה זֶה
גֵאָם כַּאֲדַעֲקָתָם אוֹנֵי חֲרָמָה גִיִּהָמֵם אוּף־דָּעַם בִּיּוֹם
וּסְ עַר הָמָּה נִירְעַם צוֹ מָאָן צוֹ זֵי וַיֵּרָא עֲשָׂה אוֹנֵי הָאָמֵם
עַם גִּימֵ גִיקָאָן:
ד (א) וַיֵּרָא זֶה יִנְחָה אֵינְם צוֹ יוֹנָה זֵיִעֲרַת אֵיבַעֲל

גינעלין אוני עם האם אים גיגריקם ונארום ער
 האם גיאנאם די היירין וועלין היינט נאגין דם איה
 בין איין נביא שקר וייל דם בייז איז גימ גיקוקען
 אויף זיי און ווי איה האב גיאנאם פון גאמס וועגין:
 (ב) ויתפלל אל ה' אונ יונה המ גינעמי צו גאם יאמר
 אנה ה' אונ המ גיאנאם איה קעם דיה גאם זיי קקבל
 מיין גינעמי גימא ית דבי פר וואר דם איז דאך גינוען
 מינעקעריד אז איה בין נאך גינוען אויף מיין ערד
 האב איה גיוואוקס ווען זייא וועלען תשובה מאן
 וועקסו זיי גימ הרוב סאקין אונ איה וועל קלייבין
 איין

תְּרַשִׁישָׁה כִּי יִדְעָתִי כִּי אֶתָּה אֵל־חַנּוּן
וְרַחוּם אַתָּה אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְנָחֵם עַל־
הָרַעָה: יְוֵעָתָה יְהוָה קָח־נָא אֶת־נַפְשִׁי
מִמֶּנִּי כִּי טוֹב מוֹתִי מַחְיִי: יְוֵיאַמְרֵי יְהוָה
הֵהִיטֵב חֲרָה לָךְ: הִוְיָצֵא יוֹנָה מִן־הָעֵיר
וַיָּשֶׁב מִקֶּדֶם לָעִיר וַיַּעַשׂ לוֹ שָׁם סִכָּה
וַיָּשֶׁב תַּחֲתֶיהָ בְּצֶלַע עֵד אֲשֶׁר יֵרְאֶה מֶה:

אלהה חנן א ורחמני
מרחיק רגז וספני
למעבר סבון וקהוב
מיסריה מל איה אה
בישתיא: נ וקען יי סב
קען ית נפשי מני ארי
טב דאמור מדאיתי:
ד ואמר יי הלחרא תקיף
לה: ה ונפק יונה סן
קר ת א ויהיב מסדנח
לקתא ועבר ליה סמן
מטלקתא ויהיב החותקה
בטולא עד דתחצי סה
תא אור אטיס: אבות:

מהרי קרא

ד (ג) כי טוב מותי מחיית. לפי שהם יאמרו נביא שקר אני שנבאתי להם עוד ארבעים יום ויגונה הנפכת ולא נהפכה: (ה) עד אשר יראה כה יהיה בעיר. אם התקיים נבואתי על יגונה שהקדוש ברוך הוא נורו עליה:

אבן עזרא

ונחם. וחרר כי על כן הוא קמץ כחמסט כל בניין נסעל: (ג) וערה. כעבור ראוהו כי ישראל על עשו השוכה יפכה שכתוב הרעה עליהם כי כי יתלל קה נא חת נפשי כדרך מחתי נא וכאשר עשה חליטע בשמחו חזאל: (ד) ויאמר. ההיטב. כמו ואכות אותו סתון סוסד והסתון טחוינה שלימה גמורה והטעם למה חרה לך על ככה ויפת אמר היחר לך שמיטב חני למי שאלרה וזה הכל הוא: (ה) ויצא. שז לזכור דברי יונה ואשר קרהו לפני מלאת

מצודה דוד

יהיה אל הים ובעתו: זה הקדמתי לכוון חכמינו טעם דאל יי כנונה פטס כתיב: כי ידעתי. מאז ידעתי בלמה אל סתן ונוי ועקנל הכיכס ומתמנה על הענה ולה היה קסע עלי הננוכל סואס כי ידעתי: כי ידעתי. מאז ידעתי בלמה אל סתן ונוי מדוהו על יסכאל. ולפי ד"ל יאמר כנס דזה סוסיף עטכך על יסכאל כדלואס כח כסכוכס אריסס לוקמיס מוסר ועי' השכתי מתמנה וכן היה קבה עלי הננוכל: (ג) וערה ה'. כואלי וכן כוא סתקס עמך שחלקס אט נכטי ממני כי טוב מוטי מחיי ללואס ללכדן בני עמי סבר עיי' כספס: (ד) ההיטב חרה לך. כס"א סמיטס וכואלמך כנה ללכך כזופס שלין מכלדין סימכס לך וקלך כדכל סמוכן כי כדכר הקיקיון הללמך כענין כרלס על זמס: (ס) עד אשר יראה נור. חסכ לולי לא יטמרו ככסוכמס וסמולר סוילרס

מצודה ציון

(ב) קדמתי. מלשון סקדמה והזון: (ד) ההיטב. ענין

היה טוב דעתי של יסוכו ויולכדו כעונס ולה יהיו לזוטס כח כסכוכס אריסס לוקמיס מוסר ועי' השכתי מתמנה וכן היה קבה עלי הננוכל: (ג) וערה ה'. כואלי וכן כוא סתקס עמך שחלקס אט נכטי ממני כי טוב מוטי מחיי ללואס ללכדן בני עמי סבר עיי' כספס: (ד) ההיטב חרה לך. כס"א סמיטס וכואלמך כנה ללכך כזופס שלין מכלדין סימכס לך וקלך כדכל סמוכן כי כדכר הקיקיון הללמך כענין כרלס על זמס: (ס) עד אשר יראה נור. חסכ לולי לא יטמרו ככסוכמס וסמולר סוילרס

פרוש ע"מ

אין ליגער בייא וי על פי קרטיה לברח הרשישה דרום האב איה מיה גיפעדערקט צו אנבלופן קיין פרישיש כי ידעתי כי איה אל סתן ורחום ונוי דען איה האב גיוואוקט רס דו ביקט ציין לייט זעליגער אונ איין דר באריטיגער נאט אונ דר לענגערקסט דיין צארן אונ מוקט ביה הקסד אונ ברענגקסט זיך אויף דעם גייו ווס דו זאנגט צו ברענגען: (ג) ועתה ה' קח נא את נפשי מני און ויצא יונה מן העיר וישב מן קדם לעיר ויעש לו שם סכיה וישב תחתיה בצלע עד אשר יראה מה: פאר אויף דער עיר אונ האם גיזאנט צוא רכביה. פאר

לקושי יקרים

(ג) ועתה ה' קח נא את נפשי מני ונוי. וייל אין דעם פיש איז גייווען א גרויסע היץ איז פאר ברענגן גייוארין דיא קליידער פון יונה און זיך פאר האר אונ אויף אים איז גיקוסמן פליגען אונ סודאשקעס פיל ערליי מינים וואס זיי האבין אים גיביקטן און ער האם גיבאם גרויסע שמערצן ביי ער האם גיבעטן ביי הדקביה ער זאל פון אים צו נעסין די נשקה. האם הדקביה גיבאסין איז אריס גייוואוקטן בייא נאכט אזוי א גראו מיס גרויסע בילעשער. ציוויא הרגענעס פון אונ זיבעצין ברעשער זמין גייווען אויף דעם גראו קקיון. יעדער בלאט איז גייווען לאנג פיר איילין מיס איין קפה. פיר פונקטלין האבין גיקענט ויצען אונקער דעם קאמין פון דער קקיון. אונ ווען דער קקיון האם פאר שפעטס די ווען האבין די פליגען אונ דיא סראשקעס אים ניס גיביפען. האם הדקביה גישוקט א וואקעס אויף דעם קקיון אונ ער האם גילעכערס דעם קקיון אונ די ווען האם גיברענגס אויף יונה אונ די פליגען מיס די סודאשקעס האבין אים גיביפען אונ ער האם נאך אכטאל גיבעטן בייא הדקביה ער זאל שטארבען. אונ סון זייגע אויגען זענין גיזאנגט פערען ויא רענין אונ הדקביה דעם גיזאנגט צוא אים וואס זיינסטו יונה. דו האקס צער אויף דעם קקיון ווי זאל איה צער האבין צו פארלענדן דיא שטאמט גינוד מיס אזוי פיל סייקנשען. איז יונה גיפאלן מיס נין פגיס דיר איז שייין צוא פירען ביין וועלעס מיס חסד אונ רחמנות:

יְהִי בְעֵיר: וַיִּמַן יְהוָה אֱלֹהִים קִיקְיֹון
וַיַּעַל מֵעַל לַיּוֹנָה לְהִיּוֹת צֶלַע עַל־רֹאשׁוֹ
לְהַצִּיל לוֹ מִרְעָתוֹ וַיִּשְׁמַח יוֹנָה עַל־
הַקִּיקְיֹון שִׂמְחָה גְדוֹלָה: וַיִּמַן הָאֱלֹהִים
תּוֹלַעַת בַּעֲלוֹת הַשָּׂחַר לְמַחֲרַת וַתֵּן
אֶת־הַקִּיקְיֹון וַיִּיבֶשׁ: וַיְהִי וַיִּבְרַח
הַשָּׂמֶשׁ וַיִּמַן אֱלֹהִים רוּחַ קָדִים
חֲרִישִׁית וַתֵּן הַשָּׂמֶשׁ עַל־רֹאשׁ יוֹנָה

וְהִי בְסוֹף קִרְבָּא: וַיִּמַן
 יְהוָה אֱלֹהִים קִיקְיֹון וַיַּעַל
 עַל סוֹף יוֹנָה לְמַגְי
 מוֹרָא עַל רִישׁוֹ
 לְאַנְגָּא לִיה מְבִישְׁתִּיה
 וַחֲדֵי יוֹנָה עַל קִיקְיֹון
 חֲדוּא רָבָא: וַיִּמַן יְהוָה
 תּוֹלַעַתָא בְּמִיָּסָא
 עֲפָרָא בְּיוֹמָא דְבְּתַרְוֵיהּ
 וַיִּקְחָא יְהוָה קִיקְיֹון וַיִּבֶשׁ:
 חַיְהוּהּ כְּמִדְנָח שְׁמִיָּא
 וַיִּמַן יְהוָה רוּחַ קָדִים
 שְׁהִיקָא וַיִּבְרַח יוֹנָה
 עַל רִישׁוֹ לַיּוֹנָה
 וַאֲשַׁתְּלֵיהּ וַשְׂאִיר יְהוָה

ת"א רוח קדים. גיטיו לא:

רש"י

(ו) וימן. לשון הומה: דהציל לו מרעהו. מחוס השמש:
 קיקיון. עשב הגדל למעלה בענפים רבים ומלל וכך שמו:
 (ז) והך. התולעת את הקיקיון חמקו מהמר לוכד ויך ולאמר
 משחקת כל הרוחות מפניה וזו חמקו מאלד וכת"י שתיקל:

אבן עזרא

ארבעים יום כדרך ויפגע במקום גם ויקח יוסף את שניהם:
 (ו) וימן. קיקיון. חכמי ספרד אומרים דלעת או קרה
 וזין לורך דלעת מכו: דהציר לו מרעהו. מרוב חוס
 השמש ויס אומרים כי בעבור שעמד במעי הדג זמן ארוך
 עוד בשרוך ולא יוכל לסבול החום: (ז) וימן. למחרת
 עוד שמחתו בקיקיון: (ח) ויהי. רוח קדים. ממזרח:
 חרישית. אמר רבי מרינוס שהיה חזקו ומשמעת שאון עד

עשר הנקרא בשלשן ערבי אבירא שמו: צלוליבא מצאתי בתשובת הגאונים אילן סרק ויש במקומינו הרבה ועושה
 גרעינים ועושים פתח שכן וכל כי שיש לו צנה הרבה שותה ממנו ושבו בשלשן ערבי אלכרו"ע: סרענו. מרוב השמש
 שבתה שבישו עצי הסוכה שהיו לו צל: (ז) וימן. הוסיף התולעת לפי שעת במקום הקיקיון בעלות. בבית: והך את הקיקיון.
 תולעת לשון קבת וכן כי האכלנו התולעת: והך. רובה לומר שחכה לבסוף ואחר ששפס כמנו לחות הארץ והחך יבשו
 עליו שהוד לו לצל והנה יום אחד היתה לו השפחה ולמחרת בעלות השחר הוכה ריבש: (ח) ויהי. הוסיף הרוח לפי

מצודת דוד

למקומה: (ו) וימן. הלמ"ת ע"ש קיקיון וגדלה למעלה ועלה ממעל
 ליונה להיות לו ללל להצילו מניחת הפתח הכוסט לו כי לל הסכ"ו
 הוא דבר שלש ממחמד יו הו"ק ומחייב ממנו חמס הכמט ולא כן
 הקיקיון היונק כטיבם הלכין: וישמח וגי'. עול כי היה לו ללל
 מהמיר: (ז) בעלות השחר. דעם שעלה הסחר למחרת יום
 ולא כל לו עוד רכיבות הלכין ולכן נתייבש ממנו השמש: (ח) רוח
 קדים. כוח הכוסט כי הוא יושב כצננה סביב: חרישית. כ"ל משמע שאון

מהר"י קרא
 מלרע
 (ו) להציל לו מרעהו. כשהבילתו אל הים נפל כל שערו שמי הים
 מלוחים ומעבירים פן האדם כל שערו ולכך כשורחה השמש
 עליו היה נתעלף: (ח) וימן אלהים רוח קדים חרישית.
 ל' יקבנה ותך: (ח) חרישית. אמרו רבותינו בשעה שמנסבת

רד"ק
 אולי לא יעמוד בתשובתם ותשובתו ודקה עליהם: (ו) וימן. הצמיחו
 לפי שעה ואע"פ שעשה לו סוכה לצל אויב יבשו עצי הסוכה כי
 יושב עם שם מלאות לו ארבעי יום ושעה עברו את זה והשכילו
 בגורת ה' וכי רחמיו על כל בעשרי: וקיקיון. הוא עשב שהארבעה
 פארותיו ותגבתה ועושה צל ובכשנה ולא בשבן קק ואסרו
 בנמרא כאי קיק ריש לקיש אמר קיקיון דיינה אמר רבא בר בר
 חנה לרדיו חזי לי קיקיון דיינה ולצלוליבא דמי ואבי פשקי רבי
 פ' בין בצעי המים הוא גדל ועל פום הנוון מדלן יתיה מירוש על
 פתחי התנויות מדלן אתה לצל ובסרדויה עבדין מיסחא .
 פירש מהרענו גושין שמן. ופי' רבינו שמואל ב' תפני שהוא
 עשב הנקרא בשלשן ערבי אבירא שמו: צלוליבא מצאתי בתשובת הגאונים אילן סרק ויש במקומינו הרבה ועושה
 גרעינים ועושים פתח שכן וכל כי שיש לו צנה הרבה שותה ממנו ושבו בשלשן ערבי אלכרו"ע: סרענו. מרוב השמש
 שבתה שבישו עצי הסוכה שהיו לו צל: (ז) וימן. הוסיף התולעת לפי שעת במקום הקיקיון בעלות. בבית: והך את הקיקיון.
 תולעת לשון קבת וכן כי האכלנו התולעת: והך. רובה לומר שחכה לבסוף ואחר ששפס כמנו לחות הארץ והחך יבשו
 עליו שהוד לו לצל והנה יום אחד היתה לו השפחה ולמחרת בעלות השחר הוכה ריבש: (ח) ויהי. הוסיף הרוח לפי

מצודת ציון

חזק וכן שכלו סיכב (מ"ח י"ח): (ו) וימן. ענין הומה: קיקיון .
 שם עשב שעליו גדולים והקדים: (ז) השחר. כוח סחור הולך
 כפאת המטה עסל ללח השמש על הלכין: והך. ל"ל חמכה
 וספק: (ח) חרישית. מלשון חרש. ל"ל זלחה וסלך

פירוש
 אשר יראה פה יתיה בעיר ביו ער וועם זעהן וום דר סוף
 וועט זיין אין שטאט ווארום ער הט זיך גיבראכט
 טאמער וועלין זיי גיט בשמיין בייא ויער תשובה
 וועט ווידער די גידיה מקום ווערין אין זיי: (ו) וימן
 ה' אלהים קיקיון אונג גאט דר האר הט אן גיברייט איין
 גראו וואס הייקט קיקיון וום דאס וואקסט אין דר
 הייך כים פיל צווייגין אונג עם כאכט איין גרויסן
 שאטין ופעל פעל לינה תל אונג דר קיקיון איז אויף
 גיגאנגען איבער יונה צו זיין איין שאטין אויף זיין
 קאפ צוא מציל זיין אים פון זיין גיין פלוקר פון דר
 הייך פון דר וון וואס האט אים גישלאגן אויף זיין
 קאפ דען ריא העלצער פון דר סוכה זענען ציין

וַיִּתְעַלֵּף וַיִּשְׂאֵל אֶת־נַפְשׁוֹ לְמוֹת וַיֹּאמֶר
טוֹב מוֹתִי מִחַיִּי : וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־
יוֹנָה הַחֵיטֵב חַרְה־לֶּךָ עַל־הַקִּיקוֹן
וַיֹּאמֶר הַחֵיטֵב חַרְה־לִּי עַד־מוֹת :
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶתְּהַסֵּת עַל־הַקִּיקוֹן
אֲשֶׁר לֹא־עִמַּלְתָּ בוֹ וְלֹא גִדַּלְתָּו שֶׁבֶךְ
לִילָה הִיא וּבֹכֵן לִילָה אָבָד : וַיֹּאמְרוּ לֹא
אֲחוּס עַל־יְנִינָה הָעִיר הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר
יִשְׁבָּה הָרַבָּה מִשְׁתֵּי־עֶשְׂרֵה רְבֹו

גְּפִשִׁיהַ לְמִימָה וַאֲמַר
טוֹב דְּאָמוּה מְדַאֲרִי :
ס וַאֲמַר ה' לְיוֹנָה הַחֵיטֵב
הַקִּיקוֹן לָךְ עַל מִקִּיקוֹן
וַאֲמַר לַחֵיטֵב תִּקּוֹף לִי
עַד מוֹתָא : וַיֹּאמֶר ה'
אֵת חֶסְקָא עַל קִיקוֹן
דְּלֹא עֲמַלְתָּ בִּיהַ וְלֹא
רַבִּיתְהָ דִּי בְּלִיקְרִיא הַקִּיקוֹן
הַזֶּה וּבְלִיקְרִיא אוֹרְתָנָא
אָבָד : וַיֹּאמְרוּ לֹא אֲחוּס
עַל יְנִינָה קְרָקָא רַבָּתָא
דְּאִית קָה סְנִי סוֹמְרָקָא
עֲקָרֵי רַבָּן אַגְשָׁא דְלֹא
יָדַע

ה'א אלוס חסות עקידה טעו
יע' לא אחוס כתיבסו
רעה אלס יבגוס חס

ויתעלף, (פסמייה'ר עליו'): (י) לא עמלת בו. בחרטה רש"י
ווריעה והסקפת מוס: שבן קידה כמו בן לילה לא גדל
אבן עורא

שעה להפיק לו צרה על צרה: בחוס השמש ומי חרישית הוקה
שנעשו בני אדם כחרשים בנשיכתה ר"ל ויתעלף וירח קיום
היא חסה ורחק השמש הורה והשמש: ויתעלף יבנה קיום
ונבדלה כאד עד שלא יכול לטמר על עצמו טרוב החוס וכסמך
יצאת רוחו כמו שפי' התעלפנת בספר ענין וכן בדברי רז"ל
שאת תעלף: (ט) ויאמר, מביאר הוא: (י) ויאמר ה' אתה
חסת על הקיקון: ואע"פ שלא חס על הקיקון אלא בפני צרתו
כן האל ית' חס על ינונה כפני כבודו כי הנבראים הם כבודו כמו
שכתוב מלא כל הארץ כבודו וכפי מין האדם כמו שכתוב
ולכבודי בראתינו ונע"פ שפרשנו זה על ישראל מכל מקום על
מין האדם מדבר כמו שאמר וצרתיו אף עשיתיו אלא לפי
שישראל מבורכ כבודו האל יותר משרא מן האדם וזהו
החכמים שכתבו אמר הפסוק על ישראל: אשר לא עמלת בו ולא
גדלתו. הדבר שיכול בו ליהרר הוא עצב יותר מבאבד ואע"פ
גדלותו: (י) ויאמר ה' אתה חס על ינונה וכן לילה אבד. בין אם
לילה חס על ינונה וזהו צדקה וזהו צדקה וזהו צדקה וזהו צדקה

שחמרה האלוס: וירעלף, כמו תעלפנה ותכס בלעוף
ותתעלף שותעלף כגבדיו: (ט) ויאמר, יחס חס ומל
לנכחו דרך שצור שחרה לו כי יחס חס: (י) ויאמר, הכתוב
דבר דרך שיכינו השומעים כי יחס לא יעמוד בכל הכריות
והנה העעס אתה הסתה על דבר לא עשית ואיך לא אחוס
אני על מעשי ומלת בן בחירק כמו בן נון והיה חס בן הכות
הרשע והנה לא שמח בקיקון רק יוס אחד מבקר עד הערב
והנה היא מתחילת הלילה החל שיעל עד הבקר ולערב החל
ליבש וכעלות השחר כולו יבש על כן אמר שכן לילה היה וכן
לילה אבד: (יא) ואני, שהיום עשרה רבוא. שלא חמלו

שחאל ית' לא עמל ביצירת הנבראים דברה תורה כלשון בני אדם
בן וכן בן גרובין לילה כמו בן לילה כמו בן חדש בן עשרים ופי' בן
בללו השחר חוכה ייבשו: (יא) ואני לא אחוס. הרבה משתי עשרה רבוא. אדם יותר מירכא אדם ורבוהא י' אלפים ושלש משהי'

מצורת דוד

לילוי: ויתעלף, ענין חלשות והעדר כחכס כמו בנד טולפו
(ישעיה כ"א): (י) חס, מלשון חס והמלס: עמלת, מל עמל
ויגוס: גדרתו, ענין חלשות: שבן, בן גדולק כמו בן כבנו"ל
וכן בן טין (יבסעס חל) וכל ענין ליום וכן כבס בן כסמו ויקח
י"ג): אבד, נלמד: (יג) רבו, כול עמלת חלפס: רבה, מלוצה

כב עד סהיס מהרסו סה הזניס: ורחק השמש, כ"ל כסמס
השניך לילוי על רלס יוכ: ויתעלף, כעבור מעי' הכוח וחוס
לכסמס: וישאל את נפשו, שאל ויכס חס נפשו להסכר ממנו
למען ינוח: ויאמר, אמר אל נפשו מוחו מעי' וחס על כי
כמלה מלד מחוקק המינוס הכוח וילוי' השעס וכסלי יוכיסס הכסס:
(ט) החיטב, כס"ל סהלס סהלל לו חס עמל חסו לו על אכדן
הקיקון: עד מות, עד שכתב כמיהה כעבור זה או כ"ל עד כמיהה
ולסמטל על אכדת הקיקון אכל לו עמלת עד כמיהה ונריעס: וכל גדלת חסו
לסמקומו ונלוי' על סדק סהרס על וילעטר עול אכדת דכ סמטל בו:
שבן לילה חס, כ"ל ועוד כסלס חסו גדל ונלס עול אכדת דכ סמטל בו:
כלל חסו סהמדי נלדל כי כעלות השחר כסכו סהולעט עד לל וחס
הכסמס וכלסז חסו סהלל חסו סהלל חסו סהלל חסו סהלל חסו סהלל חסו
זמן רב: (יא) ואני לא אחוס, כ"ל סהלל חסו סהלל חסו סהלל חסו סהלל חסו

פירוש ע"מ
(י) ויאמר ה' אלהי חסו על הקיקון חסו גאמ גינאמט דוא
האקמ חס אויף דעס קיקון ווס דו האקמ דיק נימ
גימט ארוס אים מיט אקערין אונ ויען אונ האקמ
אים נימ גימטמ וואקסין שו לילה היה וכן לילה אבד
דס אין איין גאמט איז ער אויף גינאקסין אונ אין
דר אנדערע גאמט איז ער פאר לראין גינארין פון
דעסט וועגין ביקסו דך פארט מצדע אונ האקמ
חס אוף אים: (יא) ואני לא אחוס על ינונה אונ ווי נאל
איה גאמט קיין חס נימ האבין אויף גינדה די גרויקע
שטאמ

פר חלשת גינארין וישאל את נפשו למות אונ ער המ
בנערט זיין נפש צו שטארבין (בלוקר ער האמ
גינואלמ שטארבין) ויאמר טוב מותי פהי אונ ער המ
גינאמט כייני טומ איז בעקר צו מיר פון מיין לעבן:
(ט) ויאמר ה' אליוס אל יונה החיטב חרה לך על הקיקון חס
גאמ גאמט צו יונה גרימט דיק גמט אוף דעס קיקון
ווס איז פר כראמ גינארין ויאמר חיטב חרה לך על קיקון
דמ יונה גינאמט ויא עם גרימט מיק ויער ביו צום
טום בלוקר איה וייל ליבער דעס טום איה דעס:

אֲדָם אֲשֶׁר לֹא יָדַע בֵּין יְמִינֵנוּ לְשִׁמְאֵלוֹ
וּבַהֲמָה רַבָּה :
יָדַע בֵּין יְמִינֵיהָ לְסִמְלֵיהָ
וּבְעִירָא סְגִי :

ת"א וכתבם רבם . סמולס ע' :

מהר"י קרא

זימן אלהים רוח גדולה שמשתיק ומתריב כל הרוחות לפניו
יגש את המוכה והקיקון משם : (יא) אשר לא ידע בין ימינו
לשמאלו . והואיל ואינם יודעים בין טוב לרע . לכך איני פוקד
עליהם חטאתם ולפי ששבו מדרכם הרעה לא ניבא יונה
פורענותם וכשיתורו לסורם בא נחום וניבא עליהם פורענות .
ושלם פירוש ספר יונה . שבח לדר מעונה :

רש"י

אלא לילה אחד : (יא) אשר לא ידע וגו' . קטנים :
ובהמה רבה . בני אדם גדולים ודעתן כבהמה שאינן
מכירין מי בראש :

וכן הוא אומר משא ניגה ספר חזון נחום האלקושי :

רד"ק

במאריך המ"ם והשי"ן אינה דנושה : אדם . כולל זכרים
תקבות : אשר לא ידע . שהם קטנים ולא ידעו בין ימינם
לשמאלם ואין בהם חמא ואין להם עונש אלא בעבור האבות
וכיון שהאבות שבו הגה הם בלא עינש וכן בחמה רבה שיש
ולחטול וכל שכן על רבים :

אבן עזרא

גם בהמות והנה דרך סברא כי הנפכת כמהפכת סדום כי
הדכר הזה ידוע בכל העולם :

בעיר והבהמה אין לה עונש וזכות ועל כל אלה ראוי לחום
לחטול וכל שכן על רבים :

מצורת דוד

אלא כעבור האבות וכיון שהאבות שבו הנה הם בלא עונש וכן בהמה
רבה שיש בה בעיר שאין להם עונש ועל כל אלה ראוי לחום ולהחטול .

ע"מ

אונ' ? ייקע האנמ פלוקר זיי ווייסין גימ פון גומם
ביו של' עקמם דם זענען קליינע קינדער ובהמה רבה
אונ' פיל בהמות וואס זיי ווייסין גימ ווער עם האמ
זייא בשאפין :

פי"ב וגו' : אשר לא ידע . אשכ כל א' מהם אינו יודע להכחין בין
יעינו לשמאלו והם הקטנים שאין לחטוב להט עון ואין בהם עונש

פירוש

לשמאל אשר יש בה הרבה משתים עשרה רבו אדם אשר לא
ידע בין ימינו לשמאלו וואס אין איהר זענען דא פיהר
סיין פון צוועלף קאל צעהן מווייזנמ מענקמשן וום
זיייסין גימ קיין חירוק צוויישין זייער רעקטי האנמ

